

**XVIII. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencia (VMTDK)
Újvidék, 2019 november 22-24.**

**Felsőoktatásban tanuló NŐK és a gyermekvállalás
Vizsgálata a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi
Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karán**

Szerző:

Molnár Viktória

Pécsi Tudományegyetem, Szekszárd, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési
Kar, szociális munka szak, alapképzés, IV. év

Témavezető:

Farkas Éva Tudományos segédmunkatárs

Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar–
Szekszárd, Kultúra-, Könyvtár- és Társadalomtudományi Intézet, Szociális Tanulmányok
Tanszék

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés.....	3
II. Pszichológiai elméletek a gyermekvállalással kapcsolatban.....	7
III. A gyermekvállalás közgazdaságtani magyarázatai.....	12
IV. Szociológiai, demográfiai elméletek a gyermekvállalásra.....	22
V. Kutatás - A gyermekvállalással kapcsolatos tervek és vélemények kutatása a Pécsi Tudományegyetem Szekszárdi Karán.....	31
V.1. A kutatás rövid ismertetése	31
V.2. A kutatási eredmények ismertetése.....	35
VI. Összegzés.....	49
Mellékletek.....	50
Irodalomjegyzék.....	52

I. Bevezetés

A kutatás fókuszában a magyar nők csökkenő gyermekvállalási kedvének okai vannak. Kutatásomban a gyerekszám csökkenésének okai mellett, a felsőoktatásban tanuló nők előtt álló esetleges akadályok vizsgálatára is kitérek. A 2018-as év a „Család éve” volt és a jelenlegi magyar kormányzat a mai napig is különös figyelmet fordít a népesség növekedésére. A kormányzat a népességcsökkenést nem a migráció támogatásával kívánja megállítani, hanem a magyar családok gyermekvállalási kedvének növelésével, illetve a különböző családtámogatási formákkal. A felsőoktatásban tanuló nők számára is több támogatást kínálnak, pl. diplomás GYED.

Kérdés, hogy a családtámogatási formák erősítése mennyiben járul hozzá a termékenység növekedéséhez vagy más akadályai is vannak egyetemistaként a gyermekvállalásnak? Mennyiben játszik szerepet a gyermekvállalásnál az általánosan elterjedt „halasztási stratégia” vagy a párkapcsolatok hiánya?

A Központi Statisztikai Hivatal¹ felmérése szerint jelentős kapcsolat van gyermekvállalás idejének kitolódása és az édesanyák végzettsége között. A vizsgálat során az 1990-es és a 2015-ös év adatait dolgozták fel. Az elemzés szerint a szakképesítést szerzett nők első gyermek vállalásakor átlagéletkora 22,1-ről 26,8 évre emelkedett 25 év alatt. A vizsgálatok a középiskolát végzettek gyermekvállalásának idejét is emelkedőnek mutatták, 24,1-ről 28,9 évre növekedett a vizsgálat ideje szerint az gyermekvállalás átlagos életkora a középszintű végzettséget elért fiatalok között. A diplomásoknál ez az életkor 27,0-ről 31,8 évre tolódott ki. Ez azt jelenti, hogy a magas iskolai végzettséggel rendelkezőknél a „halasztási stratégia” jobban érvényesül. Összehasonlítva az adatfelvétel 2015-ös adatait az 1990-es évvel, kiderül, hogy a 8 osztállyal nem rendelkezők 8,6 évvel vállalták korábban első gyermekük világra hozását tanultabb társaiknál. A 2015-ös mintában a diplomásokhoz viszonyítva már 14 év volt az eltérés alacsonyabb végzettségű társaikhoz² képest.

A 2011-es népszámlálás során felvett adatok csak minimális eltérést mutattak a családi állapot tekintetében a 2016-os adatokhoz képest. A 20-24, valamint a 25-29 éves férfiak között 2, illetve 3, az azonos korú nők körében pedig 3, illetve 4 százalékponttal nőtt az élettársi kapcsolatban élők aránya. A 25-29 éves férfiak körében 2, a nők esetében 4 százalékkal lett kisebb a házások aránya. Ennek megfelelően továbbra is a 25-29 évesek esetében tér el a

¹ KSH: Népesedési helyzet 2016. december. 20-22. oldal (Letöltés: 2018.12.20.).
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/nepesedes15.pdf>

leginkább férfiak és nők családi állapot szerinti összetétele: a férfiak kétharmada nőtlen és nincs élettársa, akivel együtt is élne, a hasonló korú nőknek kevesebb, mint felére igaz ugyanez.³

Míg a magasabb iskolai végzettségű, diplomás, érettségizett nők átlagos életkora házasságkötéskor továbbra is növekedést mutat, addig a szakmunkás vagy legfeljebb 8 általánost végzetteké csökkent, ők átlagosan fiatalabb korban kötnek házasságot. A magas iskolai végzettség tehát még tovább tolja a házasságkötés esteleges időpontját.⁴

A témaválasztásom egyrészt azon okból esett erre a témakörre, mert szociális munkásként fontosnak tartom, hogy a társadalmunk egyik legjelentősebb demográfiai problémájára felhívjam a figyelmet. Másodrészt személyes kíváncsiságom motiválta, hogyan gondolkodnak a felsőoktatásban tanuló nők a gyermekvállalás kérdéséről. Az elhúzódó tanulmányok mennyire befolyásolják a családalapítás és gyermekvállalási terveiket? Biztos, hogy a karrier és a család között kell csak választani? A párkapcsolatok hiánya, illetve az instabil együttélési formák mennyiben járulnak hozzá a hallgatók „halasztási stratégiájához”?

A pszichológiai (Gyórfyné Kokoda Andrea Dr. Vizi János; Martos Tamás- Sallay Viola: Dr. Meskó Norbert), szociológiai (Spéder Zsolt, Kapitány Balázs, Pongrácz Imréné Szalma Ivett és Takács Judit, Veenho ven Ruut, Vaskovics László) demográfiai (Gregor Anikó, Diósi Pál,) közgazdaságtani (Szabó Gyöngyi, Drjenovszky Zsófia, Lakatos Judit. Bakó Tamás, Lakatos Judit, John D. Mueller) magyarázatokból, illetve az ezekhez kapcsolódó kutatási eredményekből kiderül, hogy a fiatal felnőttek tanulással töltött életszakasza meghosszabbodott, s ezáltal a párkapcsolatok stabillá tétele is meghosszabbodik. Ugyan ez jellemző a családalapítási és gyermekvállalási tervekre, valamint az önálló életkezdesre is, amelyre a posztadoleszcencia szociológiai elmélete⁵ hívja fel a figyelmet. Az alacsony termékenységi arányszámban kiemelten jelen van a nemi szerepekben végbemenő változás. A nők, társadalmi státuszának átalakulásával, a család és a munka összeegyeztethetőségének gondját is megfigyelhetjük. A nők terhelése mellett a párkapcsolati rendszerek átalakulása és a növekvő instabilitása is kitűnik. Az említett társadalmi változások szintén hozzájárulnak a gyermekvállalási szándék csökkenéséhez.⁶

³Gregor Anikó: A hazai ifjúság demográfiai jellemzői és az azt alakító tényezők 10-12o In: Margón Kívül Magyar ifjúságkutatás 2016 Tanulmánykötet. Szerkesztette: Nagy Ádám. (Letöltés: 2018.12.20.). (Web: http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf)

⁴Gregor Anikó: A hazai ifjúság demográfiai jellemzői és az azt alakító tényezők 13-14 o In: Margón Kívül Magyar ifjúságkutatás 2016 Tanulmánykötet. Szerkesztette: Nagy Ádám. (Letöltés: 2018. 12.20.). (Web: http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf)

⁵ Vaskovics László A POSZTADOLESZCENCIA SZOCIOLÓGIAI ELMÉLETE (Letöltés: 2018. 12.20.). (Web:http://www.szociologia.hu/dynamic/VaskovicsL_tanulmany.pdf)

⁶Pápai Nikolett- Rigó Adrien - Nagybányai Nagy Olivér: A gyermekvállalási attitűdök alakulásának pszichoszociális meghatározói 3-8.o (Letöltés: 2018.12.20.). Web: <http://real.mtak.hu/50717/1/mental.15.2014.1.1.pdf>

Fontosnak tartom, hogy a társadalmunk egyik legjelentősebb demográfiai problémájára felhívjam a figyelmet. S mivel olyan közeget vizsgálok a leendő női értelmiség soraiban (PTE KPVK), akik gyermekekkel, emberekkel foglalkoznak a későbbiekben, ezért evidensnek tartom, hogy sokkal nagyobb számban szeretnének társadalmi reprodukcióban részt vállalni. Fontosnak tartom vizsgálni a 1981-től kezdődő igen kedvezőtlen demográfiai folyamatokat,⁷ amelyek a párkapcsolatokat és családalapítást érintették elsősorban. A legszembetűnőbb változás a gyermekvállalási arányszámok alakulásánál figyelhető meg. A gyermekek száma 1,85-ről 1,35-re csökkent közel negyven év alatt.⁸ A téma véleményem szerint időszerű, mivel a probléma megoldása még várat magára.

A kérdőívemben a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztői Kar Pedagógiai Intézet első éves hallgatónőit kérdeztem kérdőíves módszerrel az értékrendjükéről, valamint a gyermekvállalással kapcsolatos terveikről. A kérdőívben külön kitérek a stabil párkapcsolat jelentőségére a gyermekvállalás kapcsán. További célom volt megtudni, hogy milyen tényezők fontosak az egyetemi hallgatók számára még a gyermekvállalást megelőzően. A kutatás fontos részét képezte a családtámogatási rendszer változása, valamint a felsőoktatásban tanuló nők családalapítási, és gyermekvállalási terveinek összefüggése, azaz van-e kapcsolat a számukra felkínált támogatási formák és a döntéseik között. Mennyire befolyásolja a kormányzat családpolitikája a felsőoktatásban tanuló nők hozzáállását?

A választott vizsgálati módszerem, mint fentebb írtam, kérdőíves lekérdezésen alapszik. A minta a karon tanuló nappali tagozatos női hallgatókból áll, pontosabban tanító, óvodapedagógus, valamint csecsemő és kisgyermeknevelő szakos I. évfolyamos egyetemistákból. Azért választottam a nappali tagozatos első évfolyamos hallgatókat, mert még tanulmányaik elején járnak a felsőoktatásban, így több idejük van a pártalálásra, valamint a diplomás GYED igénybevételére is több félév áll rendelkezésükre. Tehát a mintavételnél fontos szempont volt, hogy nappali tagozatos hallgatókat kérdezzek, ennek egyik oka, hogy csak a nappali tagozaton tanuló diákok részesülnek a diplomás GYED-ben⁹. A másik ok, amiért a

⁷ R. Fedor Anita: Családalapítás és gyermekvállalás a fiatalok körében, Letöltés: 2018.10.15.). Web 12 o. Acta Medicina et Sociologica –Vol 7., 2016
https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/222002/file_up_Csal%C3%A1dalap%C3%ADt%C3%A1s%20%C3%A9s%20gyermekv%C3%A1llal%C3%A1s%20a%20fiatalok%20k%C3%B6r%C3%A9ben.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁸ KSH 2015: Statisztikai tükör a KISGYERMEKET NEVELŐ NŐK ÉS A MUNKAERŐPIAC 2015. december. 12. 2-4. oldal (Letöltés: 2019.1.20.).
Web <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/munkerohelyz/munkerohelyz15.pdf>

⁹ Gyermekgondozási díj (GYED) (Letöltés: 2019. 03. 03) (Web: <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/ell%C3%A1t%C3%A1sok/gyermekv%C3%A1llal%C3%A1s-t%C3%A1mogat%C3%A1sa/gyermekgondoz%C3%A1si-d%C3%ADj.html>)

felsőbb évfolyamos hallgatókat nem kérdeztem, hogy más élethelyzetben vannak ezek a tanulók, és feltételezhetően kiforrottabb, vagy már realizált családalapítási tervekről beszélhetünk esetükben.

Elsődleges hipotézisem alapján a PTE-KPVK hallgatónőit gyermekvállalási terveik terén a párkapcsolatuk léte, valamint annak stabilitása jobban befolyásolja, mint a karrierépítés vagy a családtámogatási rendszer erősítése.

Másodlagos hipotézisem, hogy a fentebb említett szakok hallgatói nem, vagy csak kis mértékben tájékozottak az esetleges kedvezmények, támogatások területén, melyet igényelhetnének családalapítási és gyermekvállalási terveik megvalósításához.

II. Pszichológiai elméletek a gyermekvállalással kapcsolatban

A kutatásom pszichológiai alapjait főként a fiatalok kapcsolati stabilitására igyekeztem összpontosítani, illetve családalapítási és gyermekvállalási terveikre. Itt vetődött fel, hogy vannak-e egyáltalán terveik a fiataloknak? Mennyire kiforrottak? Rövid vagy hosszú távon terveznek? Kérdéseim posztadoleszcencia¹⁰jelenségét ismerve vetődtek fel, amely a pubertás és a felnőttkor közé beékelődő – életszakasz. A posztadoleszcensre és főbb jellemvonásaira az ipari társadalmakban figyeltek fel a kutatók. A fiatal kort egységes, homogén életszakaszként értelmezték, amely a pubertással kezdődik és a nagykorúság elérésének idejével zárult le. Megállapítható, hogy körülbelül a 70-es évektől bizonyos - a felnőtt korra jellemző – viselkedési sajátosságok már fiatal korban is jelentkeznek, valamint hogy a szexuális érettség és az anyagi-szociális függetlenség közötti időintervallum növekedett. Ezt azonban a szakirodalom különbözőképpen interpretálta. A posztadoleszcens életszakaszban járó fiatalok a felnőtté válás legtöbb pszichológiai kritériumának megfelelnek, de nem elégítik ki a szociológiai követelményeket. Nem rendelkeznek a felnőttkort társadalmilag alapvetően meghatározó tulajdonságokkal. Ezeknek a fiataloknak a magatartásukban és életstílusukban a jelenorientáltság jellemző, hiányzik a megállapodás és a biztonságra törekvés.

Felelős egyetemi hallgatókról beszélünk, akik komoly tanulmányokat folytatnak, de még élvezik a biztonságos, „még tanulok” státuszt is. A hallgatók többsége a halogatást a mindennapok egyfajta velejárójának tekinti. A fontos, felelős döntéseket a tanulmányok utáni időszakra halasztják.

Györfyné Kokoda Andrea írásában¹¹ arra kereste a választ, hogy a mai fiatalok státuszukat tekintve hová sorolhatók. Bár sok tekintetben felnőttek, pl. jogi, politikai, szociológiai és biológiai értelemben, mégsem rendelkeznek elég pszichikai fejlettséggel a családalapításhoz, gyermekvállaláshoz. Az írás szerint még nagyon kis mértékben élnek a felelős felnőtt értékrend szerint ezek a fiatalok, gyakorlatilag „gyerekek” minősítve élik életüket, akinek mindent szabad, mert státuszuk tanulónak, jogaik viszont felnőttek minősítik őket. A szerző véleménye szerint, életük meghatározó döntéseiben, valamint életvitelüket tekintve még a szülők befolyása alatt állnak több-kevesebb mértékben, és egyfajta biztos pontként még rájuk támaszkodnak.

¹⁰ Vaskovics László A POSZTADOLESZCENCIA SZOCIOLÓGIAI ELMÉLETE (Letöltés: 2019.02.20.). (Web http://www.szociologia.hu/dynamic/VaskovicsL_tanulmany.pdf 2-13. oldal

¹¹ Györfyné Kokoda Andrea: Gyermek vagy felnőtt az egyetemi hallgató? Pedagógus vagy andragógus legyen a felsőoktató? Iskolakultúra 2012/11. ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola. Nemzeti Közszolgálati Egyetem KTK Budapest, 2012 51oldal

Túri Zoltán is ehhez hasonló véleményt fogalmazott meg tanulmányában.¹² Az írás szerint a posztadoleszcencia problémáját különösen az értelmiségi pályára készülő fiatalok krízisének tekinti. Véleménye szerint a fiatalokat túlzottan óvják szüleik: „még mindig otthonról támogatják, ha valami jelentősebb kiadása, beruházása van. Felnőtt és gyerek egyszerre”¹³. A témához kapcsolódik az a cikk¹⁴ is, amelyben egy szociológus és egy pszichológus igyekszik árnyalni a posztadoleszcencia jelenségét a hazai fiatalok körében. A cikk írója Ballai Vince Susánszky Éva szociológussal, a Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézetének docensével, valamint Farkas Luca gyerekpszichológussal beszélgetett a témáról. A beszélgetés középpontjában az állt, hogy a fiatalok viselkedésének mik lehetnek az okai, illetve milyen tényezők eredményezhetik a felnőtté érést.. Mindkét szakember a családi háttérrel, a szülők támogatását hangsúlyozta. Farkas Luca szociológus szerint gyakran 27 éves lesz egy fiatal, mire megszerzi a diplomát, de a kamaszkort akár a fiatalok harmincéves koráig is számíthatjuk. Addig azonban egyfajta gyermeki halasztás él bennük a felelősség vállalás terén. A pszichológia szerint a fiatalok három nagy lépésben érnek felnőtté. A felnőtté válást megelőző serdülőkor három nagy feladata: a szülőktől való elszakadás, a nemi identitás kialakulása, illetve a „felnőtt-szerep” mellett való kiállás. A harmadik része a teljes anyagi függetlenség elérése és azonosulás a felelős felnőtt szereppel. A felnőtt a munkáját úgy tudja felelősségteljesen végezni, hogy abból megél, képes az önellátásra, felelősséget vállal, valakiért felelősségérzetet érez.

„A 2013-as Hungarostudyban - a magyar társadalom egészségügyi állapotát vizsgáló felmérésben - volt egy fiatalokról szóló rész, amelyik a párválasztással, gyerekvállalással, házassággal kapcsolatos attitűdökről szólt. A 18-30 év közötti korosztálynál végig kimutatható, hogy van egyfajta szorongás, félelem a családalapítástól, "egyfajta kapunyitási pánik" - mondta Susánszky Éva.”¹⁵ A fiatalok esetében ez a jelenség egyfajta önismereti zavart jelent. Tényleges jelentése szerint egy a húszas éveiben lévő ember ismételten megkérdőjelezi önmaga határait, illetve ismételten felállítja azokat. Nagyné Kricsfalussy Anna véleménye¹⁶ szerint a huszonévesek még nem felnőttek, de már nem is gyerekek. Az írásában egy új életszakaszt

¹²Túri, Zoltán., (2007). Az elhúzódo serdülőkor. (Letöltés: 2019.02.20.). (Web: http://www.hetek.hu/riport/200710/orok_kamaszok

¹³Túri, Zoltán., (2007). Az elhúzódo serdülőkor. 46. o (Letöltés: 2019.02.20.). (Web: http://www.hetek.hu/riport/200710/orok_kamaszok

¹⁴Miért csinálunk gyerekeket a fiatal felnőttekből?. (Letöltés: 2019.02.27.). (Web: <https://www.origo.hu/itthon/20131007-serdulokor-kitolasa-25-eves-korig-lassabb-felnotte-valas.html>

¹⁵Miért csinálunk gyerekeket a fiatal felnőttekből?. (Letöltés: 2019.02.27.). (Web: <https://www.origo.hu/itthon/20131007-serdulokor-kitolasa-25-eves-korig-lassabb-felnotte-valas.html>

¹⁶Nagyné Kricsfalussy, Anna (2017): Pán Péterek? – avagy létezik-e a kapunyitási pánik a szakképzésből kikerülő fiataloknál? Különleges Bánásmód, III. évf. 2017/2. szám, 39–62. DOI 10.18458/KB.2017.2.39

mutat be az eriksoni „serdülőkör”, illetve „fiatal felnőttkor” között, amely az „emerging adulthood” elnevezést kapta. A kifejezést sokan Jeffrey Jensen Arnett-től vették át és értelmezték. Az eredeti megfogalmazás ezredfordulón az angolszász irodalomban jelent meg új fogalomként. Értelmezésében a 18–25 éves korig tartó életszakasz leírására értendő a kifejezés.¹⁷ Ez az időszak sem serdülőkör („adolescence”), sem a fiatal felnőttkor („young adulthood”) terminussal nem ragadható meg teljesen, tehát teljesen új. Arnett határozottan érvel amellett, hogy a mai fiatal generáció életében egy új életszakasz jelent meg, amely nem átmeneti, és nem tekinthető egyértelműen negatívnak. Ez ellentétben áll Nagyné Kricsfalussy, Anna értelmezésével. Nagyné Kricsfalussy, Anna szerint ezen az időszokban nem terveznek igazán a fiatalok, csupán élnek a támogató háttérrel és semmire sem gondolnak. Ám hozzáteszi, hogy bizonyos életesemények beteljesedése után komolyan veszik a gyermekvállalás lehetőségét. *„A fiatalok nagy része, főleg az iskolázottabbak addig nem vállalnak gyermeket, amíg meg nem teremtik az ideális feltételeket. Ilyen például a karrier, az önálló lakás, kocsi, stb. Ezek megszerzése általában hosszú évekig tart, így az első gyermek vállalását egyre későbbre tolják ki.”*¹⁸ Nagyné Kricsfalussy Anna és Arnett¹⁹ a vitatott kérdés mentén egyetértenek abban, hogy a fiatalok komoly terveiket csak a tanulmányaik után tervezik megvalósítani. Ez különösen igaz az egyetemről a munka világába történő váltás 1-2 éves időszakára, felméri állapotukat és ezek után alkalmazkodnak a társadalmi változásokhoz.

Nagyné Kricsfalussy Anna pszichológus végül kitér az ELTE azon tanulmányára, mely a felelősség témakörét vizsgálta. Ezzel kapcsolatban Farkas Luca a következőképpen fogalmaz: „a felsőfokú oktatás is, gyerekként kezeli a fiatalokat. "Hiába idősebb valaki, ha az életformája ugyanaz, mint gyerekként, akkor nem fog annyira megváltozni a gondolkodása vagy az érzelmi élete”²⁰

A továbbtanulás tehát egyfajta „gyermeki létben” megragadó erőt jelent a fiatalok számára. Ám a továbbtanulással járó tudás munkahelyi stabilitást is eredményez a munkaerő piacon, mint arra később ki is térek.

¹⁷Jeffrey Jensen Arnett (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469–480

¹⁸Nagyné Kricsfalussy Anna (2017): Pán Péterek? – avagy létezik-e a kapunyitási pánik a szakképzésből kikerülő fiataloknál? Különleges Bánásmód, III. évf. 2017/2. szám, 39–62. DOI 10.18458/KB.2017.2.39 41. oldal

¹⁹Arnett, J. J. (2005). Emerging Adulthood: Understanding the New Way of Coming of Age. In J. J. Arnett, & J. L. Tanner, *Emerging Adults in America: Coming of Age in the 21st Century*. 3-20. Washington DC: American Psychological Association Press

²⁰Miért csinálunk gyerekeket a fiatal felnőttekből?, (Letöltés: 2019.02.27.). (Web: <https://www.origo.hu/itthon/20131007-serdulokor-kitolasa-25-eves-korig-lassabb-felnotte-valas.html>)

Ujpál Zsófia²¹ pszichológus szerint a nyugati, fejlett országokban felértékelődött a tudás, a tanulás szerepe, a fiatalok egyre később kezdenek dolgozni, és ezáltal, tovább tart az is, míg a családtól gazdaságilag független, önálló életet fel tudják vállalni.

Pszichológiai szempontból viszont egyfajta mérföldkő a gyermekvállalás előtt pl: karrier, gazdasági stabilitás, önálló egzisztencia, egyedül élni külön lakásban. Ennek a döntésnek azonban nem hozadéka, hogy a fiatalok döntésképtelenek az életük családra és gyermekvállalásra tekintő kérdéseiben. Véleményem szerint a mai fiatalok is rendelkeznek jövőbe néző tervekkel, mint a nagyszüleink, de a megvalósításuk bizonyos okok miatt várat magára.

Dr. Vizi János tanulmányában²² a fiatalok gyermekvállalási nehézségeit vizsgálja. A párkapcsolatban élők körében kutatja a társadalmi nyomás szerepét, amelyet társadalmunk, illetve az egyes családok, valamint a tiszteletszemélyek éreztetnek a fiatalokkal. A párkapcsolatban élők elkötelezettségét a család, mint elsődleges szocializációs közeg nagymértékben befolyásolja, és mintegy „nyomásnak”, társadalmi elvárásnak veti alá a fiatalokat és azok kapcsolatait. A külső nyomás mellett pedig személyes terve(i)k, és a belső ambíció(i)k is mások lehetnek vagy változhatnak a gyermekvállalás tekintetében. A szerző kifejti, hogy ennek a nyomásnak az érzete növelheti a funkcionális meddőség kialakulásának lehetőségét, illetve egyre kényelmetlenebbé teszi a párok együttléteit.

A társadalmi elvárások nem csupán a kapcsolaton kívüliek szemében okozhatnak problémát a pároknál. Amennyiben az egyik fél a kapcsolatban fontosabbnak érzi a gyermekvállalás kérdését, mint a partnere, az szintén kihathat a kapcsolat stabilitásra és nehézségeket eredményezhet a gyermekvállalásnál.

A kapcsolatra és a kapcsolati stabilitásra vonatkozó kérdéseket Martos Tamás, és Sallay Viola cikke²³ alapján vizsgálom. Véleményük szerint a kapcsolati stabilitás, illetve a kapcsolat minősége, fajtája is sokat elárul arról, lehet-e fenntartható, vagy vállalható-e esetlegesen a családalapítási és gyermekvállalási tervekhez az adott kapcsolati forma. Írásukban olvashatjuk, hogy bár többféle kapcsolat (6) lehetséges ezekből alig pár vállalható vagy fenntartható (2). Írásuk nyomán különösen fontosnak éreztem külön kielemezni. Hipotézisem a stabil

²¹Ujpál Zsófia, Világjáró pszichológus: Félelmetes felnőttkor? Letöltés: 2019.03.20.). (Web: <http://www.kamaszpanasz.hu/hirek/lelek/5240/felelmetes-felnottkor>).

²² Dr. Vizi János: Amikor elmarad a gyermekáldás (Szex a Baby- projekt idején). Mindennapi Pszichológia, 2016. 3. szám 35. oldal

²³Martos Tamás- Sallay Viola: Rejtett kapcsolat szerződéseink 3. szerződésminták Mindennapi Pszichológia, 2014. augusztus- szeptember 20-22. oldal.

párkapcsolat meglétét tekinti, illetve annak hiányát tekinti a termékenység fő mozgatórugójának.

III. A gyermekvállalás közgazdaságtani magyarázatai

A gazdaság legtöbbször, mint erőforrást kezeli az embert. A gazdasági tárgyként való kezelés addig tart, míg aktív tagja az ipari, termelői világnak az adott személy. Az ipar tehát a még nem jelenlévő fiatalokat a gazdasági egység jövőjének, míg a már inaktív nyugállományba vonult embereket a múlt termelői erejének tekinti. A gazdasági szemlélet a fiatalok értékét a fiatalok számában, képzettségük szintjében, és terhelhetőségükben méri. Dolgozatom arra világít rá, milyen termékenységi szempontok okán foglalkozik még a gazdaság a gyermekvállalással, milyen értékeket jelentenek a gyermekek gazdasági szempontból egy család vagy akár a társadalom számára is. A gazdasági irányzatok koronként eltérő módon álltak a gyermekvállaláshoz. Miként vélekedtek a gyermekek számáról és miért? Milyen gazdasági indokok voltak jelen a sok gyermekvállalás mellett, illetve mely érvek szólnak a gyermekek kisebb száma mellett?

A szemlélet mentén az emberi viselkedés és gondolkodás gazdasági tényező változására igyekszek fókuszálni, azaz mit jelent a gyerekvállalás a fiataloknak, teher vagy öröm. Vajon a gyermekvállalás anyagi vonzata hátráltatja a fiatalokat? Mennyire érzik anyagi tehernek a gyermekvállalást?

John D. Mueller (2015) elméleteit²⁴ vizsgálva, a gyermekszám csökkenése, ha nem is törvényszerű, de érthető és racionalizálható válasz a Nyugati fejlettebb országok tekintetében. Véleménye szerint, azért csökkent a gyermekek száma folyamatosan a XX. század elejétől, közepétől fogva, mert a gyermekhalandóság is csökken ezekben az országokban. Az embereknek így nem kell több gyermeket szülniük, hogy biztosítva érezzék jövőjüket, amihez elég volt a két vagy három gyerek. A neoliberais szemlélet az öngondoskodást hangsúlyozta a gyermekvállalás tekintetében. Ha van gyerek egy kapcsolatban, amely életképes, akkor ő fog vigyázni a szülőkre, nem kell tehát többet szülni és felnevelni.

Varga Beatrix a magyar nők termékenységének alakulását vizsgálva²⁵ a főbb gazdasági elvek mentén írta dolgozatát, mely kiegészítésként szolgál a gyermekvállalással szembeni nézeteinek értelmezéséhez. Az írásban a merkantilista, fiziokrata elméletek a gyermekek magas számát a gazdaság stabilitásával, illetve a gazdasági erő növelésével érezték biztosítottak. Tehát a gyermekek magas száma pozitív megítélést élvezett a kor szellemiségében. A szemlélet a XVIII században valójában a gyarmatok fölötti uralomra is hangsúlyt helyezett. A gyarmatok

²⁴John D. Mueller: A közgazdaságtan megváltása- A hiányzó elem újrafelfedezése. Fordította: Ábrahám Zoltán és Csák János. Mathias Corvinus Collegium- Tihanyi Alapítvány, Budapest, 2015, 499 o. Közgazdasági Szemle, LXIV. évf., 2017. október Reformáció a közgazdaságtanban?

²⁵Varga Beatrix: A magyar nők termékenységének alakulása közgazdasági elméletek szemszögéből, Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Miskolc ISBN978-80-971251-2-7, 385- 388. oldal

felláztak katonák nélkül, a katonák hadereje az emberekből állt. tehát emberek híján a gyarmatok felláztak.

A klasszikus elméletek szerint a terménység mérvadója az, hogy az emberek mennyien tudnak megélni. A gazdaság egységei csak annyi ember tudnak eltartani, amennyire szüksége van. Azon emberek, akik ezen a számon felül vannak, vagy meghalnak, vagy rosszabb körülmények között tudnak csak élni, tehát minél kevesebb az ember. annál jobb körülmények vannak.

A XX századbeli neoklasszikusok azt tartották, hogy ott tud nőni gyermekek száma, ahol a javak bőségben vannak, ahol nincsenek, ott korlátozzák a gyermekszületést, hogy ne vesszenek el. A Chicagói iskola „gyermek minőségét” tartja fontos tényezőnek, vagyis azt, hogy a gyermekvállalást nagyban befolyásolja, hogy a gyermekeket milyen körülmények között tudják felnevelni.

A tanulmány elmondása szerint a neoklasszikus felfogás a mérvadó magyarországi közgazdászok körében. Az utódok száma tehát nem magas. Németh Petra, Vidovics-Dancs Ágnes 2012-ben megjelent írásai²⁶ szerint már az újratermelődési szint alatt van a termékenységi arány hazánkban. Magyarország népessége 1981 óta folyamatosan csökken, mert a népesség fogyás minden évben meghaladja a népességszaporulat szintjét. Az élve születések száma 1980-tól, 2010-re közel 40%-kal csökkent, a termékenységi adatok pedig az 1980-as eredményről, vagyis 1,92-ről 1,23-ra esett vissza a 2010-es évre.

A tanulmány a gyermeknevelés fő problémájaként a nők munkaerő piaci kiszorulását említik, mely az első gyermekvilágra hozása utáni munkaerő piaci aktivitás elmaradásaként jelentkezik. Az írás szerint a nők akkor tudnak visszailleszkeszteni a munkaerőpiacra, ha ki sem lépnek az aktív munkavállalási zónából. Hazánkban jellemzően viszont az egykeresős családmodell dominál a szülés utáni időben. A bölcsődéket a nők gyermekük második életéve után veszik igénybe. Az anya ez által karrierjét elhanyagolja, illetve ezen időszak alatt nem is mutat aktivitási hajlamot. 2010-ben a bölcsődébe beiratott gyermekek mindössze 10,6%-a volt kétévésnél fiatalabb, olvashatjuk a tanulmányban.

Drjenovszky Zsófia 2009-es PhD értekezését²⁷ olvasva, megismerhettem a 2005-ig tartó társadalmi, gazdasági változásokat a gyermeket vállaló fiatal közép és felsőfokú végzettséggel bíró nők körében. Az írás a 2005-ös munkaerő piaci adatokat vizsgálta. Az adott időszakban a kisiskolás, illetve fiatalabb gyermeket nevelő nők – korosztályuk szempontjából 20-30 éves –

²⁶Németh Petra, Vidovics-Dancs Ágnes A gyermekvállalás és a munka összeegyeztethetősége egy rugalmasabb támogatási és szabadságolási rendszer tükrében esély 2012/5 2-6. oldal

²⁷Drjenovszky Zsófia Ph.D. értekezés: A nők távolmaradása a munkaerőpiactól a gyermekvállalást követően Budapesti Corvinus Egyetem Budapest, 2009, 32-48oldal

anyák esetében az aktivitás lényegesen alacsonyabb, mint az azonos munkaerő piaci értékeket képviselő gyermektelen vagy idősebb gyermeket nevelőké volt. A kisgyermeket nevelő nők 32,1% áll foglalkoztatásban, addig a nem kisgyermekesek esetében ez az arány több mint másfélszerese, 76,3% volt. A vizsgált időszakban a gyermeket vállaló nők foglalkoztatási esélyét tekintve 37 százalékkal rontotta.

A Befogadó Társadalomért egyik konferenciáján is előkerült a kisgyermekes nők munkaerő piacra való visszailleszkedésének problémája „A legalább egy, 12 éven aluli kiskorú gyermeket nevelő, 25-49 éves nők közül Málta után Magyarországon vannak a legkevesebben jelen a munkaerőpiacon.”²⁸

A növekvő gazdasági aktivitás mellett későbbre datálódik a házasságkötés. A karriertervek emellett megnövelik a válások számát, és csökkentik a termékenységet, a gyermeknevelés pedig nehézségekbe ütközik a karrierépítés mellett. A nőkben az anyagi bizonytalanságuk kapcsán más érzések és életcélok fogalmazódnak meg, mint anno, már aktívan szeretnének részt venni saját anyagi biztonságuk megteremtésében.

Drjenovszky Zsófia írásában utalást találtam a demográfiai átmenet elméletére. Az írás úgy értelmezi ezt a folyamatot, hogy egy adott kulturális rendszer képes az egyéni cselekvések motivációs viszonyait megváltoztatni. A változás a hagyományos értékektől és normáktól való eltávolodást, az individualizmus terjedését, a korábbi anyagi, erkölcsi és szexuális kötöttségektől való megszabadulást jelenti a szerző érvelése szerint. A legteljesebb átmenet ennek egy bővített és nem csupán gazdasági, de ösztársadalmi hatását is vizsgálja. *„Demográfiai nézőpontból a népesség korösszetételét a termékenység és a halandóság alakulása, valamint a nemzetközi vándorlás egyenlege együttesen befolyásolja. A termékenység a legfiatalabb korcsoportok, a mortalitás az idősebbek, míg a vándorlás jóval szórtabban, de inkább a fiatal felnőt és a középidős korosztályok számának alakulására gyakorol közvetlen hatást.”*²⁹

Az írás alapján a demográfiai változások a posztmaterialista és posztmodern értékek és életformák terjedését is elhozza korunkba. Az átmenet következtében háttérbe kerültek a családi élet tradicionális keretei, s előtérbe az egyén számára fontos dolgok. Az új értékrendben a karrier, az egyén függetlensége dominál. A hagyományos házasság hivatalos kapcsolatok

²⁸Szerk: Szále László: Szociális és Munkaügyi Minisztérium Szakállamtitkárság munkatársai, Szerif Kiadó, 2010 A befogadó társadalomért Esélyegyenlőségi politika Magyarországon 2002-2010, 71. oldal

²⁹ Spéder Zsolt: Demográfiai folyamatok: születések halálozások, korösszetétel. IN: Szerk.: Kolosi Tamás- Tóth István György Társadalmi riport 2014 TÁRKI Társadalomkutatási intézet ZRT, Budapest, 2014, 77 oldal

életközösségek formájának elhagyása, valamint a gyermekek számának korlátozása is bekövetkezett.

Galasi Péter. – Nagy Gyula írása³⁰ megerősíti Drjenovszky Zsófia elgondolását, ám felhívják a figyelmet arra, hogy a nők a továbbtanulás esetén egyfajta pozícióerősítést is elkönnyvelhetnek.

A nők körében az elmúlt évtizedekben az iskolázottság színvonala lényegesen emelkedett.

A gyermeknevelés aktivitáscsökkentő hatása annál nagyobb, minél kisebb a gyermek kora, ill. minél több a kisgyermek száma. Hatása van a családi állapotnak is: a házastárral élő gyermekes nők (akik tudnak támaszkodni házastársuk jövedelmére) aktivitása alacsonyabb, mint az egyedül élőké (akinél magasabb a jövedelemszerzési kényszer). *„Az egyes korcsoportok gazdasági aktivitása eltérő a gyermekek száma szerint”*³¹

Bakó Tamás & Lakatos Judit³² a magyarországi munkaerőpiac 2017-es alakulásának adatait kutatva megállapította, hogy a nők és a férfiak karrierjét a 20-as éveikben ugyanazon minták alakítják. A tanulási és végzettségi feltételek nem térnek el náluk, azonban családtervezés és a gyermekvállalás okán idővel egyre jobban változik, illetve halmozódik is a nők esetében a vállalt gyermekek világra hozásával. A nők így kiszorulnak a munkaerőpiacról.

Lakatos Judit írása³³ is „munkaerő-piaci érték” szempontjából érzékeli az anyák munkaesélyeit a munkaerő-piaci visszatéréskor. Az írások egyfajta „értékcsökkenést” jeleznek a kisgyermekes női munkavállalók kapcsán. A munkaadók kevésbé alkalmaznak kisgyermekeseket. Az írás szerint ennek okai a gyakoribb hiányzások, rugalmatlanabb alkalmazkodási lehetőségek pl.: túlmunka, területi kötöttség. Mindez alapján kijelenthető, hogy a gyermekvállalás az (újbóli) munkavállalás nehezítő tényezője lehet. A felmért nők 74%-a dolgozott korábban aktív munkaviszonyi státuszban, a lekérdezéskor 46,4%-uk gondolkozott azon, hogy újra aktív munkavállaló lesz. Egy Esélyegyenlőségi konferencián a munkáltatók szemléletéről is szó volt a gyermekes anyák kapcsán, illetve ők is az értékük megőrzése érdekében emeltek szót 2010-ben. *„A gyermekek számának növekedése a nőket megbízhatatlan, míg a férfiakat megbízható munkaerőnek tünteti fel a munkaadók szemében, mivel a nők feladatának tartják a*

³⁰Nagy Gyula, Galasi Péter. Kőrösi Gábor. (szerk.) [2002]: Közelkép. Munkakínálat; Munkaerő-kereslet. In: Fazekas K. (szerk.): Munkaerőpiaci tükör 2002. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 55-70. oldal.57.o

³¹ Nagy Gyula, Galasi Péter. Kőrösi Gábor. (szerk.) [2002]: Közelkép. Munkakínálat; Munkaerő-kereslet. In: Fazekas K. (szerk.): Munkaerőpiaci tükör 2002. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest. 57.o.

³²Bakó Tamás & Lakatos Judit: A magyarországi munkaerőpiac 2017-ben 26. oldal. (Letöltés: 2019.01.20.). (Webhttp://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2018/12/mt_2017_hun_19-38.pdf)

³³Lakatos Judit. [2001]: Visszatérés a munkaerőpiacra a gyermekgondozási idő után. Statisztikai Szemle, 79. évfolyam, 1. szám, 58–61.

gyermeknevelést. Ezért csak „másodlagos” munkaerőnek tekinti őket a munkaerő-piac, s gyakran a nők is elfogadják ezeket a sztereotípiákat”³⁴

Spéder Zsolt szociológus felfigyelt arra, hogy az 1989-es rendszerváltás nagymértékben kihatott a kisgyermekes nők ismételt alkalmazására. Az írása alapján 1993-ban, a számottevő munkahelyi elbocsátásoknak és munkahelyi átalakulásoknak köszönhetően, az anyák munkahelyi aktivitása csökkent. Az 1990-es években született gyermek esetében a csecsemők 80,7%-a foglalkoztatott anyától született. Mindössze három évvel később 15%-kal alacsonyabb volt a munkaerőpiacon aktívan jelenlévő anyák aránya, tehát ezek a nők valamilyen okból lemorzsolódtak. A munkanélküliek arányának viszonylatában 9,2%, az inaktívaké 4,5%, és emelkedett a gyese/gyeden lévők gyermekvállalási kedve az ezt igénylő nők körében is. A gyermeknevelés a munka mellett kezdett összeférhetetlenséget mutatni.³⁵

Kutatásomat még tanuló nők lekérdezésével végeztem, e fiatal nők esetleges esélyeiről és gondolatairól szerettem volna teljesebb képet kapni, illetve arról, hogy a már fent taglalt nehézségek ellenére mi mennyire motiválja őket. Gazdasági szempontok vagy a gyerek a fontosabb számukra? Fontosnak tartottam, hogy a nők mennyire értékelik a gyermekeiket gazdasági és érzelmi szinten. Megéri-e nekik a gyermekvállalás.

A termékenységi arányok visszaesésére R. Fodor Anita kutatásából³⁶ kiindulva bizonyos mértékben számítani is lehetett „A jövedelmi helyzet vagy talán inkább a jövedelmi biztonság és gyermekvállalás összefüggéseit erősíti az a sokat mondó tény, mely szerint a legtöbb volt szocialista országból kivándorolók gyermek vállalási hajlandósága jelentősen meghaladja a kibocsájtó országra általánosan jellemző értékeket.” (R. Fodor Anita 2016 18. o) tehát a jobb anyagi körülmények, tanulás, vagy tapasztalatszerzés céljából kivándorló, kitelepülő fiatal lakosság más országokban alapít családot illetve külföldön a különböző gazdasági tényezők kapcsán a termékenységük is jobb eredményeket produkál, mint eredeti hazájukban maradt fiatalok esetében.

Az országok többségében a családtámogatási rendszerek eltérőek, mind az ellátási formák, mind tartalmuk, összegük tekintetében. A fiatal felnőtteknek tehát szembe kell nézniük e

³⁴Szerk Száde László: Szociális és Munkaügyi Minisztérium Szakállamtitkárság munkatársai, Szerif Kiadó, 2010 A befogadó társadalomért Esélyegyenlőségi politika Magyarországon 2002-2010, 77. oldal

³⁵Spéder Zsolt 2001: Gyermekvállalás megváltozott munkaerő- piaci körülmények között. In: Nagy I. – Pongrácz Tiborné – Tóth I. Gy. (szerk.): Szerepváltozások: Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. TÁRKI és a Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviselői Titkársága, Budapest 55-56. oldal

³⁶R. Fodor Anita Családalapítás és gyermekvállalás a fiatalok körében 2016. Nyiregyháza 18. oldal (Letöltés: 2018.10.15)

https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/222002/file_up_Csal%C3%A1dalap%C3%ADt%C3%A1s%20%C3%A9s%20gyermekv%C3%A1llal%C3%A1s%20a%20fiatalok%20k%C3%B6r%C3%A9ben.pdf?sequence=1&isAllowed=y

tényezőkkel is, mikor hosszútávon elkezdik jövőjüket tervezni. A kérdőívem harmadik részében én is azt vizsgálom, hogy a családtámogatás címén kapható ellátások mennyiben befolyásolják a gyermekvállalási terveket.

Szabó Gyöngyi kutatása³⁷ nyomán én is fontosnak tartottam megjeleníteni a kérdéseimnél, hogy a hallgatók mennyire becsülik a gyermekeik életükben betöltött „értékét”. A boldogság vajon mennyit is ér, ha a gyermek nevelése és gondozása van az egyik oldalon, míg a másik oldalon az anyagi ráfordítás és a szegénységi kockázat áll? A fiatalok vajon miként érzékelik ezeket az értékeket illetve kockázatokat, nehézségeket? Vajon mely tényező dominánsabb? *„Tényként kezelendő, hogy a gyermek érkezése teljesen átrendezi a család életét, megváltozik a fontossági sorrend és természetesen a gazdasági döntések is más megvilágításba kerülnek. Azonban a boldogság, amit az új családtag érkezése vált ki, semmihez sem fogható, ezek a terhek csak beárnyékolják annak szépségét”* (Szabó Gyöngyi 553. o)

Az írás nyomán azonban felvetődött, pontosan mekkora is az a kockázat, amellyel a fiataloknak számolni kell a gyermekvállalás előtt és alatt. A családon belüli gyermekvállalási szegénység kockázatait vizsgálta Sztojcssev Iván tanulmányában.³⁸ A kétszemélyes, gyerek nélküli háztartás tagjainak kezdeti szegénységi kockázata 17,4 százalékos, a két felnőttből és egy gyerekből álló háztartások 16,4 százaléka esik a szegénységi kockázat hatása alá, a két felnőttből és két gyerekből álló háztartások körében még alacsonyabb az arány itt csupán 12,6 százalék. Azon családok esetében, akik párként harmadik gyermeket vállalnak 25,5 százalékos háztartási szegénységet is magukénak érezhetnek. Az elváltaknak, vagy özvegyeknek, ahol egyedülálló szülő neveli a gyereket vagy gyerekeit, a szegénységi kockázat 40 százalékosra nő. A kormány a gyermekvállalási kedv emelkedését, a tradicionális értékek (házasság vallásosság) védelmét és a kétszülős családok munkavégzését is fontosnak tartja. A családvédelmi és gyermekvállalási intézkedések különböző formákban és szinteken jelentenek az ezen elvek szerint élő családok számára a 2010-es évtől. A 2014-es szabályok szerint három új támogatás jelent meg, melyek alapja a biztosítási jogviszonyhoz kötöttség. A Családok Otthonteremtési

³⁷ Szabó Gyöngyi Egyetemi hallgató, Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar A gyermekvállalási hajlandóság vizsgálata a gyermek felnevelésével járó többletköltség tükrében 549- 557.o. 553. o. (Letöltés: 2018.10.20.). (Web http://kgk.uni-obuda.hu/sites/default/files/38_SzaboGyongyi.pdf)

³⁸Sztojcssev Iván: Nem szegénységi kockázat a gyerekvállalás, csak aztán senki se akarjon elválni, 2018. december. 01. 14:45 2018. december. 01. 14:55 GAZDASÁG Letöltés: 2018.12.20. Web:https://hvg.hu/gazdasag/20181201_ksh_szegenysegy_gyerek_csalad

Kedvezménye, továbbiakban CSOK,³⁹ Csecsemőgondozási díj,⁴⁰ továbbiakban CSED, Gyermekgondozási díj, vagyis GYED,⁴¹ azonban azzal az elkeserítő ténnyel nem veszi fel a versenyt, hogy bizonyos, már régi időkre visszatekintő kedvezmény terén nem hoztak javulást az utóbbi évek politikai döntései sem. A családi pótlékot egyetemes családsegítési támogatásként már rég nem indexálták. A családi pótlék összege alapján véve nem túljelentős, de a leginkább hozzáférhető ellátási forma. A kormányzat viszont elhanyagolja a „12 200–17 000 forintos családi pótlék értékének fenntartását, mivel ennek összege 2008 óta változatlan. Ha elengednék a személyi jövedelemadót a nagycsaládos nőknek, akkor is azok járnának jobban, akiknek a magasabb fizetése, hiszen az egykulcsos rendszerben ők több befizetést takaríthatnának meg.”⁴² Tehát a szegények és egyedülállók nem biztosítottak már oly módon, mint a változások előtt. Ahogyan azt Domschitz Mátyás írásának⁴³ címében is olvashatjuk, „Elsorvad a magyar családpolitika lába” a gyermekszegénység pedig nem megoldott azon családokban, ahol van gyerek, de nem mindkét szülő dolgozik. A „szülők foglalkoztatottsága mellett a családtámogatási transzferek csökkentik a legnagyobb mértékben a gyermekszegénységet, főként a családi pótlék: ez a magyar családok közötti jövedelmi különbségek csökkentésének nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedő eszköze volt a 2000-es évek közepéig”(Domschitz Mátyás)⁴⁴ Azóta viszont nem történt semmilyen növelés vagy átszámítás. Kapitány Balázs a gazdaság szerepére is kitért az írásában.⁴⁵ Szerinte is fontos a

³⁹Makay Zsuzsanna: Családtámogatás Női munkavállalás IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Óri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeesség tudományi Kutatóintézet Budapest, 2018, 102. oldal

Családok Otthonteremtési Kedvezménye (CSOK): Új vagy használt lakás vagy családi ház vásárlására, építésére, illetve bővítésére igényelhető, állami támogatás, összege a már meglévő és/tervezett gyermekszámtól függ

⁴⁰Makay Zsuzsanna: Családtámogatás Női munkavállalás IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Óri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeesség tudományi Kutatóintézet Budapest, 2018, 102. oldal

a korábbi kereset alapján kiszámított pénzbeli ellátása szülési szabadság ideje alatti mintegy fél évben magas szinten kompenzálja az anya kiesett bérét és nincsen felső határa

⁴¹Makay Zsuzsanna: Családtámogatás Női munkavállalás IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Óri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeesség tudományi Kutatóintézet Budapest, 2018, 102. oldal

a korábbi kereset alapján kiszámított pénzbeli ellátás, amely a CSED lejártá után a gyermek két éves koráig bérkompenzáció. A havonta folyósítható összeg legfeljebb a mindenkori minimálbér kétszeresének 70%-a lehet, 2017-ben havi bruttó 180 500 Ft is lehetett, de az új rend szerint munkavállalás mellett is jár a támogatás.

⁴²Sztojcssev Iván: Ha a CSOK-tól nem született több gyerek, majd az adómentességtől fog? Letöltés: 2019.01.10. Web https://hvg.hu/gazdasag/20181002_gyerekvallalas_adomentesség_ado_szuletés_csok_szja_mentesség

⁴³Domschitz Mátyás: Elsorvad a magyar családpolitika lába (Letöltés: 2019.02.20. Web https://index.hu/gazdasag/2018/12/04/csaladi_potlek_10_ev_2008_csaladok_eve_elinflalodott_realertek_csaladpolitika/

⁴⁴Domschitz Mátyás: Elsorvad a magyar családpolitika lába (Letöltés: 2019.02.20. Web https://index.hu/gazdasag/2018/12/04/csaladi_potlek_10_ev_2008_csaladok_eve_elinflalodott_realertek_csaladpolitika/

⁴⁵Kapitány Balázs a népesedési kilátásokról, családpolitikáról és migrációról A magyarok családpártiak, de ez még kevés (Letöltés: 2018.02.22. http://www.hetek.hu/interju/201710/a_magyarok_csaladpartiak_de_ez_meg_keves

gazdaságpolitika szerepe a gyermekvállalás és stabil életvitel szempontjából, erre a következő idézetet szeretném megosztani „*Minden jobb forgatókönyv egy sikeres gazdaságpolitikát feltételez. Ennek hiányában ugyanis senki nem akar majd hazatérni, sem idevándorolni, és a jelenlegi, nagyon költséges családtámogatási rendszer is nehezen lesz fenntartható.*”

A CSOK már diplomások számára is ad alternatívát, és a kormány 2014. január 1-jétől érvényes ösztönző intézkedése csak a nappali tagozatos diákok számára biztosítja a diplomás gyedet. „*Azok az alap-, osztatlan és mesterképzésben, felsőfokú szakképzésben... nappali tagozaton legalább két aktív félév hallgatói jogviszonyuk volt, ezalatt szültek, gyermeküket pedig saját háztartásukban nevelik... jogosultság kezdő napján érvényes minimálbér 70 százalékát kapják.*”⁴⁶

A gazdasági szemlélet erősebb, mint a szinte mindennap változó politikai ígéretek rendszere, amelyet sok fiatal nem lát át és nem foglalkozik vele. A politika bár ígéri számukra a lehetőségeket, de érteni és ismerni ezeket a „kedvezményeket”, hipotézisem szerint, csak kevesek számára adott. A hallgatók gyermeket szeretnének vállalni, de nem ismerik a rendszert, vagy nem látják át, pedig fontos lenne a tervezés szintjén a tisztánlátás.

„*A nagycsaládos anyák szja-mentessége ugyanúgy a felső középszintbeli nőket segítené, mint ahogy őket támogatta a Diákhitel-tartozás felének (vagy nagycsaládosoknál az egésznek) az elengedése, a családi adókedvezmény, vagy épp a jelzáloghitelből 1 millió forint elengedése. De ezek, ha nem is segítenek, legalább nem ártanak másoknak, nem úgy, mint a CSOK: az átlagos család csak bukott azon, hogy a kedvezmény megdobta a lakásárakat*”⁴⁷ (Sztójcsev Iván, 2018)

Fontosnak tartom, hogy a fiatalok az internet segítségével tájékozódni a mindennapok családi kedvezményei terén is, mert az eszközök mindig elérhető információs lehetőséget teremtenek számukra a „Mi jár a kisgyermekes szülőknek?”⁴⁸ oldalán és a Családi tudakozó honlapon⁴⁹ is, sok információt találhatnak a témakörben. A fiatalok családtámogatását alapvetően három csoportra bonthatjuk: első a tényleges támogatások, és juttatások, bizonyos része függ attól, hogy a szülő korábban dolgozott-e bejelentett munkaviszonyban. A második csoportot a családi

⁴⁶EduLine: Ennyi támogatást kaphatnak az egyetemista szülők - íme, a részletek a diplomás gyedről Letöltés: 2018.11.20. Webhttp://eduline.hu/felsooktatas/Ot_kerdes_es_valasz_a_diplomas_gyedrol_CX0KOT

⁴⁷Sztójcsev Iván: Nem szegénységi kockázat a gyerekvállalás, csak aztán senki se akarjon elválni, 2018. december. 01. 14:45 2018. december. 01. 14:55 GAZDASÁG Letöltés: 2018.12.20. Web:https://hvg.hu/gazdasag/20181201_ksh_szegenysegy_gyerek_csalad

⁴⁸Mi jár a kisgyermekes szülőknek? – Családtámogatások a gyakorlatban Letöltés: 2019.02.20. Web<https://drujvary.hu/mi-jar-kisgyermekes-szuloknek-csaladtamogatások-gyakorlatban/>

⁴⁹ Családi tudakozó. A kormány hivatalos információs oldala. (Letöltés: 2019.02.20. Web <http://csaladitudakozo.kormany.hu/>

adókedvezmények alkotják. Harmadikként pedig szót kell ejteni arról, hogy vannak gyermekvállalókat védő munkajogi szabályok is, amely szintén egyfajta családtámogatási intézkedés.

Murinkó Olivia - Rohr Adél párkapcsolatokról, azok formáiról illetve a párkapcsolati szerkezetek átalakulásáról szóló írása⁵⁰ a társadalmi, jogi illetve oktatási okokra is kitért.

1990-ben a 15 évesnél idősebbek 41%-a, 2001-ben 42%-a, 2016-ban pedig 44%-a volt egyedülálló. Az írás tanúsága szerint hazánkban a 30-as, 40-es éveikben járók többsége is feltételezhetően nem egyéni választás eredményeképpen él pár nélkül.

1990-ben még a 15 éves és idősebb népesség 3%-a élt élettársi kapcsolatban, 2001-ben 7,1%-a, 2016-ban azonban már 13%-uk volt aki ebben a fajta társas kapcsolati formát választotta partnerével. A rendszerváltás óta a négyszeresére, az ezredforduló óta pedig duplájára nőtt az elterjedtsége ennek a kapcsolat típusnak. A fiatalok kor eloszlásának tekintetében 25–39 év közöttiek negyede élettársi kapcsolatban élt 2016-ban. Az idősebb generációk tekintetében a 40–44 éveseknek is körülbelül az ötöde házasság nélkül élt egy fedél alatt partnerével. Nem csupán az a tényező számat, hogy későbbre tolódott az első tartós párkapcsolat kialakítása, hanem megnőtt azok aránya, akik partner nélkül élnek vagy pár nélkül maradnak. Az élettársi kapcsolatok terjedése mellett az egyedülállók arányának megemelkedése is megfigyelhető bár nem olyan nagymértékben, mint az élettársi kapcsolatban élőké. Az elvált státusz mára már nem jelenti azt, hogy a párkapcsolat teljes hiányát éli meg az a szülő vagy gyermek, akit szülője egyedül nevel háztartásában (pl: Látogató párkapcsolat). A 2016-os eredményeink is azt mutatják, hogy a látogató kapcsolatban élők 40%-a 30 év alatti volt, 18%-uk a harmincas, 20%-uk a negyvenes éveiben járt, és ötödük volt 50 év feletti. Ezzel összefüggésben a partnerükkel nem együtt élők kétharmada volt hajadon/nőtlen.

A párkapcsolat kialakítása nehéz dolog és sok tényezőtől is függhet *„Egyik oka a fiatalok esetében a tartós párkapcsolat kialakításának későbbi életkorra tolódása... Háttérében olyan okok állnak, mint hogy a fiatalok nagyobb arányban tanulnak a felsősoktatásban, későbbi életkorban fejezik be tanulmányaikat, később helyezkednek el a munkaerőpiacon... a társadalmi jelenségek mellett ma már a közvélemény is későbbi életkorban gondolja ideálisnak a párkapcsolat- és családalapítást, mint korábban”*⁵¹(Murinkó Olivia - Rohr Adél 2018 12. o)

⁵⁰Murinkó Olivia - Rohr Adél: PÁRKAPCSOLAT, HÁZASSÁGKÖTÉS IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Őri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népesség Helyzetéről KSH Népességtudományi Kutatóintézet Budapest, 2018, 10-35 oldal

⁵¹Murinkó Olivia - Rohr Adél: PÁRKAPCSOLAT, HÁZASSÁGKÖTÉS IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Őri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népesség Helyzetéről KSH Népességtudományi Kutatóintézet Budapest, 2018 12. oldal

A megegyező korú, partnerrel élőkhöz képest az egyedülállók iskolai végzettsége némileg alacsonyabb, rosszabb a munkaerő-piaci helyzetük, elváltak és a szüleikkel vagy egyszemélyes háztartásban élők aránya pedig magasabb. A legfeljebb általános iskolát végzett első házasodók száma 2010 és 2016 között a kétszeresére nőtt, és az ország elmaradottabb régióiban szintén átlag fölötti volt a növekedés, mely a családtámogatási rendszer megváltozásához nagyrészt köthető. A CSOK szabályai szerint a kedvezményes hitel felvétele és a később születendő gyermekek és a már más kapcsolatból gyámság által „hozott” nem közös gyerekek összeszámolása is csak a házaspárok részére lehetséges.

2014 márciusától hatályos új Polgári törvénykönyv kimondja, hogy az élettársak nem számítanak közeli hozzátartozónak, s a házastársakat megillető kedvezmények jogok rájuk nem érvényesek.

Murinkó Olivia - Rohr Adél írásukban⁵² felhívták a figyelmet a társadalmi normák és elvárások változására is. A 25 éves kor alatti házasságkötést 2016-ban már kis mértékben (24%) javasolták, a felmérések szerint, a nőknek, és még ritkábban (19%) tartják jónak a húszas évek elején való gyermekvállalást a tanulmány szerint. 2001-ben még a többség (53%) szerint az az ideális, ha 25 éves korukig kerül sor a házasságra, és (39%) a gyermekvállalásra is ezt az időszakot érzi elfogadottnak.

Az elvált férfiak és nők aránya az egyes korok, illetve az egyes iskolai végzettségük szerint is között hasonlóságot mutatott. 2016-ban például mind a nők, mind a férfiak körében a 45–54 éves korosztályban kiemelkedett az elvált családi állapotúak aránya: a férfiak 18%-a, a nők 23%-a. Iskolai végzettség szerint pedig a szakmunkás végzettséggel rendelkezőknél volt a legmagasabb az elváltak aránya.

⁵² Murinkó Olivia - Rohr Adél: PÁRKAPCSOLAT, HÁZASSÁGKÖTÉS IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Őri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeességtudományi Kutatóintézet Budapest, 2018 23 oldal

IV. Szociológiai, demográfiai elméletek a gyermekvállalásra

„Az ifjúság- és családszociológiai szakirodalomban a XX. század utolsó harmadában mutatkozó demográfiai trendek megváltozásának magyarázata (alacsony fertilitás⁵³, házasság helyett más együttélési formák elterjedése, kitolódó házasságkötési és első gyermek vállalásának életkora, házasságon kívüli születések növekvő aránya stb.) sokáig a szinte egyeduralkodónak mondható második demográfiai átmenet koncepciójához kötődött.”⁵⁴ (Gregor 2016, 9. o) A gyermekvállalás alacsony száma már a szocializmus idején is problémát okozott. A Ratkó-korszak⁵⁵ intézkedései óta több mint 66 év elmúlt. A felnövekvő generációk már másodjára váltják egymást. A „Ratkó unokák” már nem olyan termékenyek, mint elődeik, ezt jól mutatják a statisztikai adatok. Jelentősen csökken a szülőképes korú nők száma. Spéder és Kapitány 2011-es írásában⁵⁶ említést tesz a lowset-low jelenségről is, amely akkor lép fel, mikor „szuper alacsony” jelzővel nevezzük a termékenységet. Ez az állapot akkor következik be, mikor a termékenységi arányszám 1.3 alá esik.⁵⁷ Mindkét tanulmány egyetért abban, hogy a népességszaporulat terén nem mutatkozik meg a 66 évvel ezelőtti intézkedéseknek nyoma sem.

Spéder 2014-es demográfiai írása nyomán a korszpecifikus arányszámok az 1989-es évektől vérszesen alacsonyak: „az adott időpontban termékeny életkorban lévő nők gyermekvállalási hajlandóságát (kor specifikus termékenységi arányszám) jellemzi. Ez az arányszám 1989-ben 1,82-es értéken állt, ami az 1990-es évek folyamán 1,3 körülire csökkent, és mint jeleztük azóta ugyanezen a szinten stagnál”⁵⁸ (Spéder 2014, 64. oldal). Spéder Zsolt ezen írásából az is kiderül, hogy a magyar termékenységi arányszámok a szocialista országokban tapasztalható

⁵³TERMÉKENYSÉG: fertilitás (Letöltés: 2018.12.20.). Web <https://www.demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/44-termekenyseg>

„A születések vizsgálatánál használjuk a termékenység (fertilitás) fogalmát, amely demográfiai értelemben az utódok nemzésére és világra hozatalára irányuló képességet és készséget jelenti, szorosabb értelemben a szülőképes korban levő női népességre jutó élveszületések számát. A fogalom különbözik a fekunditástól, az ugyanis a fiziológiai értelemben vett fogamzó- vagy nemzőképességre utal.”

⁵⁴Gregor Anikó: A hazai ifjúság demográfiai jellemzői és az azt alakító tényezők Margón kívül, magyar ifjúságkutatás 2016, Tanulmánykötet Szerkesztette: Nagy Ádám Kiadó: Excenter Kutatóközpont (Letöltés: 2018 12.20.). Web http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf, 9.o

⁵⁵Peter Bertus-BarczaSzáz éve született a Ratkó-korszak névadója: (Letöltés: 2018 12.20.). https://ng.hu/kultura/2003/08/19/szaz_eve_szulett_a_ratko_korszak_nevadoja/

Ratkó Anna egészségügyi miniszter. A miniszter asszony az abortusz és bármely terhesség megszakítási intézkedés tilalmát vezette be. A tilalom nyomán több gyermek született egyfajta „népességrobbanás” volt. Gyermek száma pedig megnövekedett ennek hatására.

⁵⁶Kapitány Balázs- Spéder Zsolt: Gyermekvállalás Demográfiai portré 2011 IN: Szerkesztők: Óri Péter Spéder Zsolt, DEMOGRÁFIAI PORTRÉ 2012, KSH NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET BUDAPEST, 2012,31.o

⁵⁷Spéder Zsolt: Demográfiai folyamatok: születések halálózások, korösszetétel. IN: Szerk.: Kolosi Tamás- Tóth István György Társadalmi riport 2014 TÁRKI Társadalomkutatási intézet ZRT., Budapest, 2014, 64.- 67 oldal

⁵⁸Spéder Zsolt: Demográfiai folyamatok: születések halálózások, korösszetétel. IN: Szerk.: Kolosi Tamás- Tóth István György Társadalmi riport 2014 TÁRKI Társadalomkutatási intézet ZRT., Budapest, 2014, 64. oldal

termékenységi arányokhoz viszonyítva, az 1989-es és azt követő pár évben nagy hasonlóságot mutattak. Ám a 2005-ös mintában már kevesebb heterogenitás figyelhető meg ezen országok termékenységének tekintetében. Az említett országok már a sokkal színesebb európai mintázatot mutatták, az egyes tagállamokra jellemző sajátos családpolitikai rendszerek kiépültsége mentén. Viszont nem csak a családpolitikai viszonyok, illetve támogatások változtak meg, hanem a viselkedési minták is. *„Az ezredfordulóra a házasságkötések intenzitásának csökkenése mellett a modális életkor 25 évre nőtt, 2016-ban pedig közel egyforma gyakorisággal 28 és 30 éves életkoruk között léptek először házasságra a nők. Napjainkra gyakorlatilag eltűntek a tizenéves menyasszonyok... a 20-as éveik első felében járó nőké... megritkultak. Ugyanakkor 30 évesen vagy e fölötti életkorban korábban soha nem kötöttek olyan gyakran házasságot a hajadon nők, mint 2016-ban.”*⁵⁹ (KSH, 2017, 6. o) Az említett változásokra Györffy Zsuzsa, Susanszky Anna, Ádám Szilvia, Dukay-Szabó Szilvia 2013-as kutatásában⁶⁰ is találhatunk információt a változások nyomán Az írás több szempont mentén is vizsgálódott, mely a fertilitás gyengülését vizsgálta. A rendszerváltás óta eltelt időben az írás tanúsága szerint is dinamikus változások mentek végbe, melyek nyomán a családalapítás és a gyermekvállalás is kitolódik a 18-35 éves fiatalok esetében. Főként az első gyermekek esetében hívják fel a halasztásra, illetve termékenység csökkenésre a figyelmet a szerzők. *„Az 1980-as nemzedék mintegy harmadának 35 éves korában még nem született gyermeke. Az 1965-ös generációban ennyi idősen tíz nőből egynek nem volt gyermeke. Az 1985-ös születésűek fele 30 éves koráig nem vállalt gyermeket... A legfiatalabb, 1990-es nemzedék nőtagjainak négyötöde... még nem szült gyermeket, míg ebben az életkorban az 1965-ös és 1975-ös generációban 32, illetve 59%-os volt a gyermektelenek aránya.”*⁶¹ (KSH 2016. 16 oldal) A KSH 2016-os kutatásában⁶² a házasságkötés és a családalapítás tekintetében 2015-ben a legjellemzőbb csoport a 25–29 (32%), illetve a 30–34 éveseké (22%), de az ettől idősebbeknél is jelentős emelkedés történt a házasságkötés tekintetében. Az idősebb életkorokra halasztott házasságok, mint a gyermekvállalás esetében is megállapítható nem pótolják a fiatalabb korcsoportot. A

⁵⁹KSH: 2017 A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői (Letöltés: 2018.02.22.). Web <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/hazassagkotes.pdf> 6. oldal

⁶⁰Györffy Zsuzsa, Susanszky Anna, Ádám Szilvia, Dukay-Szabó Szilvia: A 35 év alatti felnőtt fiatalok párkapcsolati szokásai. Hogyan látják a férfiak, és hogyan a nők? IN: Szerk: Susanszky Éva, Szántó Zsuzsa Magyar Lelkiállapot 2013 Semmelweis Kiadó, Budapest, 2013, 199-211. oldal

⁶¹KSH Népesedési Helyzetkép 2016. december (Letöltés: 2018.12.20.). Web <file:///C:/Users/Viktoria/Desktop/kutatás%20termékenység/nepesedes15.pdf>, 16.o

⁶²KSH Népesedési Helyzetkép 2016. december (Letöltés: 2018.12.20.). Web <file:///C:/Users/Viktoria/Desktop/kutatás%20termékenység/nepesedes15.pdf>, 10-20. o

férfiak esetében a 30 év felettiéknél történt emelkedés, legnagyobb mértékben a 35–39 évesek körében házasodtak a 2015-ös adatok szerint.

A 2013-as kutatásban felhívják a figyelmet arra, hogy a XX. század végére az elhúzódó felnőtté válás következtében a párkapcsolatok stabilitása és a gyermekvállalás körülményei is megváltoztak. A társadalmi változás nyomán a nemi szerepek, a normák és az értékrendek is mások lettek. Ennek következtében a második demográfiai átmenet a fiataloknál a családalapítási és a gyermekvállalási szokások átalakulásával járt.

Spéder Zsolt a 2004-es tanulmányában⁶³ a gyermekvállalási szokásokról és a párkapcsolatok átalakulásáról írt. A felsőoktatást tekintette a leginkább visszafogó erőnek a családalapítás és gyermekvállalás terén.

A csökkenő gyermekszám alakulásában a felsőoktatásban résztvevők létszámának növekedése három szempontból is fontos. Elsősorban azért, mert azon nők, akik ilyen képzésben részt vesznek, nagy valószínűséggel ez alatt az idő alatt nem vállalnak gyereket. Másodsorban azért fontos tényező, mert a képzési évek jelentősen megnövelik emberi tőkéjüket a munkavállalás tekintetében, és ők a tanulmányaik hozamát élvezni szeretnék, azaz további pár évig dolgozni szándékoznak még a családalapítást megelőzően. Harmadrészt pedig a képzéssel, majd a munkatapasztalattal egyre növekvő emberitőke-értékük miatt nem szeretnének fiatalon lemondani karrierük folytatásáról.

Kapitány Balázs és Spéder Zsolt 2018-as írásában találunk utalást arra, hogy az iskolai végzettség és a gyermekvállalás jelenleg milyen összefüggéseket mutat. Írásuk szerint a diplomás nők mintegy 4%-kal több gyermeket vállaltak 2016-ban, mint 2011-ben, másfelől a csoport létszáma ennél jóval nagyobb, 10%-ot meghaladó mértékben nőtt (Kapitány–Spéder, 2018, 53-56). A korstruktúra aránytalanságainak kiszűrése után azt mondhatjuk, hogy a diplomás nők gyermekvállalási kedve összességében csökkent az ötéves időszakban. Ezzel szemben a másik három végzettségi csoportban már a gyermekvállalási kedv tényleges növekedése figyelhető meg: minél alacsonyabb az adott csoport végzettsége, annál nagyobb a korszpecifikus termékenységi arányszámokban látható fertilitásuk. Az érettségizett anyák száma csökkent a vizsgált időszakban, az általuk szült gyermekek létszáma viszont 9%-kal emelkedett a vizsgálnál. A gyermekvállalási kedv a harmincas éveikben emelkedett mindkét nem esetében. A vizsgált ötéves időszakban a 15-44 évesek körében a szakmunkás végzettségűek létszáma több mint ötödével esett vissza, miközben a ténylegesen világra hozott gyermekek

⁶³Spéder Zs. [2004]: Gyermekvállalás és a párkapcsolatok átalakulása. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy. – Vukovich Gy. (szerk.): Társadalmi Riport 2004. TÁRKI, Budapest, 142-144.

száma ennél jóval kisebb mértékben csökkent. Tehát összességében nőtt a gyermekvállalási kedv. A „baby-boom” azonban a 8 osztályt vagy azt sem végzett nők gyermekvállalási kedvének emelkedését jellemezte legjobban a 2011-2016-os időszakban. A 8 osztályt vagy azt sem teljesítők létszáma igen gyorsan csökkent, öt év alatt 23%-kal. Ennek ellenére az általuk vállalt gyermekek száma mintegy tizedével nőtt. A gyermekvállalási kedv növekedése ebben a rétegben nem korlátozódott egyes korcsoportokra, de hangsúlyosabb volt fiatal felnőttek körében. Az alacsony iskolai végzettségű fiatalok körében a gyermekvállalás teljesen eltérő életkort mutat, mint a magasabb iskolai végzettségű csoportoknál. Az adatok szerint a szakmunkás-bizonyítványt sem szerző csoportnak a többsége 22 éves korára már anya lesz, míg például az érettségizetteknél ugyanez 29-30 éves korban következik be.

Kapitány Balázs és Spéder Zsolt 2011-es tanulmánya a párválasztással és a gyermekvállalással, valamint a munkaerő piaci elhelyezkedéssel kapcsolatban is felhívja a figyelmet arra, hogy a diplomás nők más szempontok szerint mérlegelnek. Sokkal nagyobb a stabilitás igényük a komoly elköteleződés mellett, ez a munkaerőpiac és a párkapcsolati forma tekintetében is meglátszik. Véleményük szerint a kapcsolati stabilitás mellett *„egyre fontosabbá válik a munka és a gyermekvállalás össze egyeztetetősége.”*⁶⁴ A diplomás nők jobb esélyekkel indulnak a munkaerő-piacon is, mint az alacsonyabb végzettséggel bíró társaik. A 2017-es KSH kutatások szerint azonban változott a trend: *„A legjelentősebb változás a felsőfokú végzettségű nők körében történt, akiknek részaránya 2010–2016 között 40-ről 35%-ra csökkent. Ez egyben azt is jelentette, hogy elvesztették korábbi dominanciájukat, mivel 2010-ben még a felsőfokú végzettségű nők részaránya volt a legmagasabb az összes házasuló nő között.”*⁶⁵

A Kapitány Balázs és Spéder Zsolt 2018-as írása⁶⁶ szerint a párkapcsolati és az iskolai státusz besorolás között is van némi eltérés. A hallgatók, mint arra előzőleg már utaltam, nem azonos feltételekkel és kilátásokkal néznek a családalapítás és gyermekvállalás felé tagozattól függően. A levelező tagozatosok, akik egyszerre tanulnak és dolgoznak „kettős státusszal” rendelkeznek, más élethelyzetben vannak, mint a nappali tagozatos társaik. Vajon, ha konfliktus mutatkozik a tanulói és szülői szerep között, akkor nem mutatkozik-e többszörös konfliktus azok körében, akik dolgoznak és tanulnak, és így vállaln(án)ak gyermeket? A kutatási eredmények szerint

⁶⁴Kapitány Balázs- Spéder Zsolt: Gyermekvállalás Demográfiai portré 2011 IN: Szerkesztők: Óri Péter Spéder Zsolt, DEMOGRÁFIAI PORTRÉ 2012, KSH NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET BUDAPEST, 2012, 31.o

⁶⁵KSH: 2017 A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői (Letöltés: 2018.02.22.). Web <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/hazassagkotes.pdf> 11. oldal

⁶⁶Kapitány Balázs Spéder Zsolt: Gyermekvállalás IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Óri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeesség tudományi Kutatóintézet Budapest, 2018,53-56 o

nem: körükben az első gyermek vállalásának esélye ugyan kisebb, mint azok körében, akik (csak) dolgoznak, de egyértelműen nagyobb, mint azok körében, akik (csak) nappali tagozaton tanulnak. Az a tény, hogy e „kettős státuszúaknak” van munkahelyük, bizonyára egyfajta anyagi biztonságot jelent egy esetleges gyermekvállalás esetén, és az a helyzet pedig, hogy valamilyen befejezett végzettséggel (már) rendelkeznek, talán csökkenti az iskolai képzésük megszakításából adódó hátrányt, aminek következtében valószínűleg alacsonyabb életpálya-jövedelemre tehetnek majd szert.

A kutatások azonban nem csak a fertilitás, párkapcsolati szemlélet, illetve a munkaerő- piaci esélyek szempontjából találtak eltérést a magasabb iskolai végzettség, illetve kevésbé iskolázott kortársaik között. Kapitány Balázs és Spéder Zsolt 2018-as *Demográfiai portré*- ban megjelent írásából⁶⁷ kiderül, hogy arányaiban a legtöbb elvált családi állapotú nő és férfi a szakmunkás végzettségűek csoportjában van, ráadásul arányukban figyelhető meg a látványos növekedés a 2001 és 2011 közötti időszakban.

Dr. Pongrácz Tiborné 2011-ben született tanulmánya,⁶⁸ valamint Gregor Anikó és 2016-os írása nyomán is megkérdőjelezhetőnek tekinthetőek a régi értékek a családalapítás és gyermekvállalás terén. A kutatások arra fókuszáltak, hogy mennyire változtak az értékek és értékrendek, hogy a családban betöltött „családi szerep” tradicionális „régies” beidegződése még domináns-e a párválasztás és gyermekvállalás kapcsán. Az írások ezen kívül arra is rávilágítottak, hogy a vélemények mellett, az értékrend is változik, ahogy a fiatal és idősebb generáció szelektálódik a fogamzó képesség által.

Pongrácz Imréné Párkapcsolatok című írásában⁶⁹ arról is tudósít minket, hogy a gyermeknevelés egyre kevésbé kapcsolódik a család, mint „házaspár” gyerekek trend alá. A hagyományos családmodell helyett egyre elterjedtebbek lettek az élettársi kapcsolatok vagy az, ha egyedüli gyám neveli a gyermeket/gyermeket, elvált szülők esetében, ám az sem ritka, hogy az egyik fél semmilyen kapcsolatban nincs a gyermekkel. A társadalmunk, az írás szerint, már nem tartja mindenképpen fontosnak vagy kötelezőnek a házasságkötést, a kapcsolat törvényesítését, mint pár évtizede.

⁶⁷Kapitány Balázs Spéder Zsolt: Gyermekvállalás IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Óri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeességtudományi Kutatóintézet Budapest, 2018, 36- oldal

⁶⁸Dr. Pongrácz Tiborné: Az esélyegyenlőség a gyermekvállalásban és a munkában, Szerk. Majzik Katalin Ütközések: esélyegyenlőségi szakmai konferencia, Budapest, 2011. október 6-7, 64-65. oldal

⁶⁹Pongrácz Imréné Párkapcsolatok IN: Szerkesztők: Óri Péter Spéder Zsolt, DEMOGRÁFIAI PORTRÉ 2012, KSH NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET BUDAPEST, 2012, 10-13.o

A KSH 2017-es elemzésében⁷⁰ arról olvashatunk, hogy a házasságok aránya 2010 és 2016 között a másfélszeresére nőtt. Az első házasságkötés életkora emelkedett, a 28-34 év közötti házasságra lépés gyakoriságát mutatják az adatok. Az első házasságkötés egyfajta tervezett és racionális számítás szerinti döntés a fiataloknál. Az időzítését befolyásolhatja a házaspár képzettsége is. Azoknál a fiataloknál, akik tovább tanulnak, előbb is helyezkednek el a munka világában, egzisztenciát teremtenek, és csak ez követően alapítanak családot. Ez magyarázza a magasabb iskolai végzettség kései átlagos életkorát.

A stabil kapcsolatból következik az, hogy az anya valamilyen szintű elkötelezett kapcsolatban, tervezheti gyermeke világra hozását. Ezen feltételezésemnek a 2015-ös KSH Népesedési Helyzetkép 2016. című kötetében talált adatokkal támasztom alá:

„1990-ben az apák 58%-a tekinthető ismeretlennek a házasságon kívüli születéseknél. Az 1993. és 2010. évi emelkedés kivételével minden évben csökkent ez az arány, ennek eredményeként 2015-ben már csak az apák 23%-áról nem állt rendelkezésre információ. Az összes élve születés körében viszont 7,7%-ról 11%-ra emelkedett az ismeretlennek tekinthető apák aránya”⁷¹ (KSH 2016 19. o). A párkapcsolatok legáltalánosabb formája az írás szerzője szerint akkori adatok szerint a házasság volt. A 2016-ban megjelent elemzésben olvashatunk kapcsolati átalakulásról is. A hagyományos értelemben vett párkapcsolati formák köre bővült, átalakult, számottevő mértékben elterjedtek az élettársi kapcsolatok. Meghatározóvá váltak az úgynevezett látogató partnerkapcsolatok is, a szerző szerint. A látogató kapcsolatok (LAT) a külön háztartásban, de tartós párkapcsolatban élők kapcsolatára értendők. Ez a kapcsolat viszonylagos „szabad életteret enged mindkét fél számára. Ezen kérdés tekintetében külön elterjedtsége okán fontosnak tartottam megkérdezni a fiatal felsőoktatásban résztvevő kérdőív alanyaimat.

A KSH 2018. április 20.-i jelentésében⁷² olvasható, hogy a párkapcsolatok stabilitása mellett az apák gyermekük életében való helye sincs már olyan arányban meg, mint régen. *„2017-ben a gyermekek 55%-a született házasságból és 45%-a házasságon kívül. Az előző évhez viszonyítva a házasságból született gyermekek száma 1,9%-kal, 917 újszülöttel emelkedett, míg a házasságon kívülieké 5,4%-kal, 2380 gyermekkel csökkent.”⁷³*(KSH 2018 14 oldal). Mindezt a családtámogatási rendszer változásaival magyarázzák.

⁷⁰ KSH: 2017 A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői (Letöltés: 2018.02.22.). Web <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/hazassagkotes.pdf> 8-12 o

⁷¹KSH Népesedési Helyzetkép 2016. december (Letöltés: 2018.12.20.). Webfile:///C:/Users/Viktoria/Desktop/kutatás%20termékenység/nepesedes15.pdf, 19. oldal

⁷²KSH Statisztikai Tükör 2017, 20(Letöltés: 2018.02.22.). Web <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2017.pdf>

⁷³KSH Statisztikai Tükör 2017, 2018. április 20, 10-24o (Letöltés: 2018.02.22.). Web <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2017.pdf> 14.o

Írása nyomán nagy hatással volt rám Vicsek Lilla egyetemi hallgatónőkről szóló tanulmánya, amely az „anyagi biztonság”, „anyagi háttér” megteremtésének fontosságát emeli ki. *„Az hangsúlyozták, hogy ez egy közös háttér a párjukkal. Ugyanakkor voltak, akik azt emelték ki, hogy ők saját egyéni anyagi és munkahelyzetüket is stabilizálni akarják, hogy ha nem maradnak együtt a párral, akivel a gyereket vállalják, el tudják tartani saját magukat és gyerekeiket.”* (Vicsek, 2018 12. o)

Szalma Ivett és Takács Judit 2015-ös gyermektelenségről szóló vizsgálata a társadalmi normák és előítéletek létét kutatta interjúalanyai élettörténeteiben. A kisvárosi, vagy falusi lakhelyen élő nők egyedül szinte soha nem vállalhatnak gyereket, ugyanis az csak akkor lehetséges, ha párkapcsolatukból természetes úton nem lehetséges a termékenység elérése, illetve párkapcsolat nélkül csak akkor, ha már koránál fogva másképp nem lehet egy nőnek gyermeke. Az írók felhívják a figyelmet arra is, hogy a nők gyakran késve 35-40 éves kor körül próbálkoznak mesterséges megtermékenyítéssel, amikor már a gyermek megfogása már nem olyan egyszerű még a mai orvostudomány eszközeivel sem. A próbálkozás pedig sokak számára költséges, nem mindig elérhető.

A társadalom véleménye szerint az sem elfogadható, ha egy egyedül élő nő egyedül, orvosi segítséggel vállal gyermeket, de egy kapcsolat tagjait is stigmatizálttá teheti, ha kiderül az esetleges gyermekvállalási nehézség. *„A párkapcsolat hiánya interperszonális szinten nagyon jelentős szerepet játszik a gyermektelen állapotok fennmaradásában, míg társadalmilag jellemző trend, hogy életük során egyre többen és egyre hosszabb időt töltenek el gyermek nélkül- azok közül is, akik végül gyermeket akarnak és tudnak vállalni”*⁷⁴ (Szalma Ivett és Takács Judit 2015, 116. oldal). Kapitány Balázs szociológust kérdezték egy cikkben,⁷⁵ a népesedési kilátásokról, a családpolitikáról, és a migrációról, mint esetleges népességi arányszám növelési lehetőségekről. Kapitány szerint ez egyfajta természetes átalakulás a XIX. századtól. A tradicionális eszmék a kapcsolatokról átformálódnak, kevesen házasodnak és helyette más alternatívákat választanak, mint ahogy arra fentebb már kitértem több írás kapcsán. *„A házasságban élők gyermekvállalási kedve ugyanis még mindig magasabb az élettársi kapcsolatban élőkénél, noha ez a különbség jelentősen csökkent az elmúlt évtizedekben.”* Azonban Kapitány hozzá tette *„Megalapozottan kijelenthető, hogy a mai magyar társadalom*

⁷⁴Szalma Ivett és Takács Judit: 2015 Gyermektelenség- és, ami mögötte van. Egy interjú vizsgálat eredményei 116. oldal (Letöltés: 2019.02.20.). Web: file:///C:/Users/VIKTRI-1/AppData/Local/Temp/2477-2336-1-PB.pdf

⁷⁵Kapitány Balázs A magyarok családpártiak, de ez még kevés, a népesedési kilátásokról, családpolitikáról és migrációról (Letöltés: 2018.02.22 http://www.hetek.hu/interju/201710/a_magyarok_csaladpartiak_de_ez_meg_keves)

túlnyomó többsége továbbra is „családpárti”, a boldogsághoz fontosnak tartja a saját családot, gyereket, és a többség a házasság intézményével szemben sem elutasító.”

Ádám Szilvia, Susánszky Anna, Györffy Zsuzsa, Dukay-Szabó Szilvia 2013-as írásában⁷⁶ olvashatjuk, hogy *„A magyarok értékrendjében előkelő helyet foglal el a gyermek. Az „egy nőnek szüksége van a gyerekekre a teljes élethez” állítással egyetértők aránya tekintetében Magyarország messze leghagyja Németországot, Franciaországot és Oroszországot.”* (Ádám, Susánszky, Györffy, Dukay-Szabó⁷⁷ 2013, 214.o) Kapitány Balázs interjújából kiderül, hogy egyfajta kampánynak is tekinti a *„Gyere haza, fiatal”* programot, melynek egyik célkitűzése, hogy a fiatalokat rávegyék arra, hogy Magyarországon alapítsanak családot és ne külföldön. Sajnos a statisztikák nem igazolják a program sikerességét. *„A kormány különféle támogatások kiterjesztésével is igyekszik a külföldön élő magyarok anyaországi kötődését erősíteni, de sajnos azt látni, hogy a jó szándékú kezdeményezések elvéreznek a hivatalos ügyintézés bürokratikus és nemegyszer megalázó procedúrájában. Holott ez demográfiai is sorsdöntő kérdés, mivel a kint élők nagy része gyermekvállalási korban lévő fiatal: a szülőképes korosztály 8-9 százaléka már kiment.”*⁷⁸(Kapitány Balázs 2017)

Fontosnak tartottam feltenni a kérdést, hogy a fiatalok mennyire érzik könnyűnek magát a párkapcsolat kialakítását. *„Ugyanakkor egyik korcsoport tagjai sem gondolják, hogy a pártalálás „könnyű” lenne. Sőt, az életkorban előre haladva egyre kevésbé értenek egyet azzal az állítással, hogy „Manapság könnyű párt találni.” A válaszadók a kérdőív e kérdésére az „egyáltalán nem ért egyet” és a „teljes mértékben egyetért” válaszok közötti skálán a közepesnél alacsonyabb szinten értettek egyet”* (Diósi Pál 2016⁷⁹ 40. oldal) A kormányzatintézkedéseket fogatosított a népességszám növelésére már 2010-től, de a legátfogóbb támogatások a 2018-as „Családok éve” kapcsán jelentek meg.

⁷⁶Ádám Szilvia, Susánszky Anna, Györffy Zsuzsa, Dukay-Szabó Szilvia Családtervezési stratégiák, családdal kapcsolatos értékek és attitűdök a fiatalok körében IN: Szerk: Susánszky Éva, Szántó Zsuzsa Magyar Lelkiállapot 2013 Semmelweis Kiadó, Budapest, 2013, 214. oldal

⁷⁷Ádám Szilvia, Susánszky Anna, Györffy Zsuzsa, Dukay-Szabó Szilvia Családtervezési stratégiák, családdal kapcsolatos értékek és attitűdök a fiatalok körében IN: Szerk: Susánszky Éva, Szántó Zsuzsa Magyar Lelkiállapot 2013 Semmelweis Kiadó, Budapest, 2013, 214. oldal

⁷⁸Kapitány Balázs A magyarok családpártiak, de ez még kevés, a népesedési kilátásokról, családpolitikáról és migrációról (Letöltés: 2018.02.22.).

http://www.hetek.hu/interju/201710/a_magyarok_csaladpartiak_de_ez_meg_keves

⁷⁹Diósi Pál: Családalapítás és gyerekvállalás A hazai ifjúság demográfiai jellemzői és az azt alakító tényezők Margón kívül, magyar ifjúságkutatás 2016, Tanulmánykötet Szerkesztette: Nagy Ádám Kiadó: Excenter Kutatóközpont (Letöltés: 2018.02.22.). Web http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf, 45-52. o

Gregor Anikó írásában⁸⁰ rávilágít arra, milyen hatásai vannak ezeknek az új intézkedéseknek. Szerinte a támogatások csak növelik a társadalmi egyenlőtlenségeket, főként az olyan régiókban, amelyekben a lakosság jelentős része komoly mértékű gazdasági, anyagi, megélhetési nehézséggel néz szembe. Az utóbbi években több olyan intézkedés is bevezetésre került, amelyek főként anyagi juttatásokat jelentenek, bejelentett munkaviszonnyal bírók vehetik igénybe, és amelyek házasságkötésre ösztökélnek. Ilyen például az első házásoknak járó 5000 Ft-os adókedvezmény egy, majd két évre való kiterjesztése, valamint a családok otthonteremtési támogatása. Kérdésesnek tekinthető a szerző által, hogy az intézkedések miként befolyásolhatják gyermekvállalási és házasságkötésre vonatkozó terveket.

⁸⁰Gregor Anikó: A hazai ifjúság demográfiai jellemzői és az azt alakító tényezők Margón kívül, magyar ifjúságkutatás 2016, Tanulmánykötet Szerkesztette: Nagy Ádám Kiadó: Excenter Kutatóközpont (Letöltés: 2018.12.20.) Web http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf

V. Kutatás - A gyermekvállalással kapcsolatos tervek és vélemények kutatása a Pécsi Tudományegyetem szekszárdi karán

A társadalom a hallgatói jogviszonyt, mint fentebb tárgyaltam, egyfajta meghosszabbított kamaszkornak értékeli. A fiatalokban ez is egy hatalmas érési folyamat. A kapcsolataik átértékelődnek, (mind barátaikat mind párkapcsolataikat tekintve) és amennyiben a kollégiumi ellátást választják közösségeik is mások lesznek. Lehetőségek sora vár rájuk az egyetemeken, melyek a társaság felé nyitás lehetőségeit segíti. Ez pedig a párkapcsolatok számára próbát jelent, mennyire erősek illetve tartósak az elkötelezettség és kapcsolat felé a párok.

A vizsgált helyszíne a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi és Vidékfejlesztési Karán található Pedagógiai Intézet lett. Azért ennek az intézetnek a hallgatóit vizsgálom, mert ezek a hallgatók kisgyermekkel, illetve gyermekekkel szeretnének foglalkozni, amely feltehetően nagyobb arányú saját gyermek vállalását is jelenti. A fiatal felnőtt nőket egyéb iránt is ösztönzik a nagycsaládos modell követésére, illetve a felsőfokú tanulmányok alatti gyermekvállalásra. Karunkon is igényelhetik a „rendkívüli szociális ösztöndíjat” gyermek születése esetén. A hallgatónőket a Diplomás GYED is megilleti, melynek követelménye minimum két teljesített félév és nappali tanrendes státuszban. A GYED ezen kiterjesztése a biztosítás jellegű támogatásokhoz való hozzájárulást jelenti, míg az anya hallgató egy felsőoktatási karon.

V.1. A kutatás rövid ismertetése

Kutatásom célja volt, hogy kiderítsem, mikorra tervezik a hallgatónők a családalapítást. Megismerni terveiket a családalapítás és a gyermekvállalás terén, egyáltalán vannak – e konkrét tervek? Ha vannak, mik azok, és mikor tervezik megvalósításukat? Időintervallumokat, illetve életeseményeket is vizsgáltam, hogy a kutatásom teljesebb képet adjon a vizsgált hallgatókkal kapcsolatban. Mennyi időt szeretnének még várni és vajon mi ért várnak addig? Párkapcsolat hiánya, jövőkép hiánya vagy esetleg továbbtanulás, saját egzisztencia kialakítása az ok? Szerettem volna megtudni, hogy tudják-e milyen változások mennek végbe jelenleg is a családpolitikában és milyen kedvezményekre lehetnének jogosultak akár a tanulmányaik alatt, akár azok befejezése után.

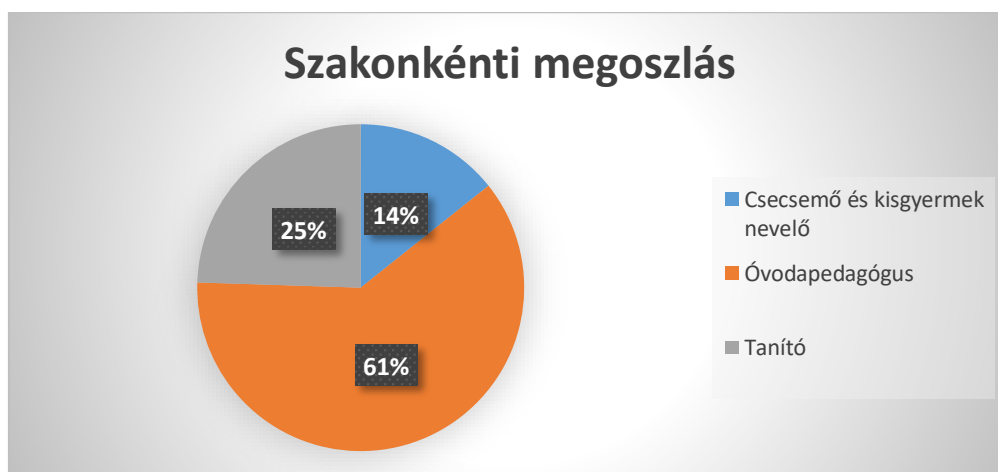
Hipotézisem, hogy a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar hallgatónőit gyermekvállalási terveik terén a párkapcsolatuk léte, valamint annak stabilitása jobban befolyásolja, mint a karrierépítés vagy a családtámogatási rendszer erősítése. Párkapcsolat nélkül vagy rossz, stabilitást nélkülöző kapcsolatba nem szülnének gyermeket.

További hipotézisem, hogy csecsemő és kisgyermek gondozó, óvodapedagógus illetve tanító szakos hallgatók szakok hallgatói nem, vagy csak kis mértékben tájékozott az esetleges kedvezmények, támogatások területén, melyet igényelhetnének családalapítási és gyermekvállalási terveik megvalósításához. A családtámogatási rendszer fejlesztése, bár bizonyára számít a felsőoktatásban tanuló nők esetében is, véleményem szerint, nem vagy csak kis mértékben tudják milyen támogatások is járnak a nőknek alanyi, és biztosítási jelleggel. A támogatások feltételeinek ismeretében is bizonytalanságot feltételezek. A családtámogatási rendszer bővülése tehát nem befolyásolja őket érdemben az elgondolásom szerint.

A 2018/2019-es tanév első felében történt a téma meghatározása, a kutatás ütemtervének kidolgozása, valamint a kutatási módszer és a minta kiválasztása. A témában a szakirodalmak gyűjtése és feldolgozása folyamatos, az első és második félévet is felölelte. A kérdőív összeállítása a szakirodalmak feldolgozásával párhuzamosan történt.

A lekérdezés 2019. márciusában és áprilisban valósult meg.

A kérdőíves lekérdezés három szak - tanító, óvodapedagógus, csecsemő és kisgyermek nevelő, három első évfolyamát érintette.



A kérdőív összeállításánál a hipotéziseimhez igazodtak a fejezetek.

A kérdőívem 3 fő részből áll, amelyek a Mellékletben megtalálhatók.

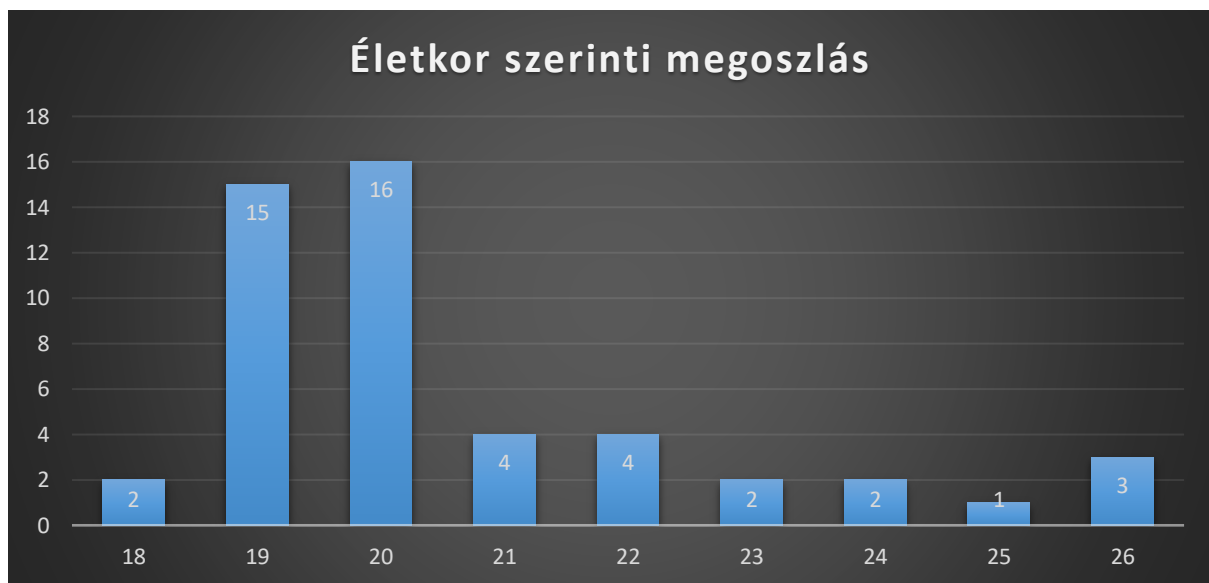
A kérdőív I. része az általános kérdéseket tartalmazza (1. melléklet). Itt a szakra, életkorra, lakhelyre, illetve párkapcsolatra kérdeztem rá. Ezeket a kérdéseket éreztem fontosnak a téma árnyaltabb vizsgálatához.

A II. rész (2. - 6. melléklet) a „Családalapítással, gyermekvállalással kapcsolatos kérdések” címet kapta. A kérdések tervekre, a párkapcsolati stabilitásra, az első gyermeknél elfogadottnak tartott párkapcsolati státuszra, a gyermekvállalási terveket befolyásoló körülményekre is rákérdeznek. A leghangsúlyosabb itt a gyermekvállalási tervek időbeli megvalósítása volt,

rövid, közép vagy hosszú távon tervezik a családalapítást. A stabil párkapcsolat léte és fontossága szintén a hipotézis alapján került lekérdezésre. Célom volt megtudni, hogy milyen tényezők fontosak az egyetemi hallgatók számára még a gyermekvállalást megelőzően. A III. rész (7. melléklet) „Gyermekvállalási támogatásokkal” kapcsolatos ismeretek felmérő kérdéseit tartalmazza. A III. részben arra próbáltam rájönni, mennyire ismerik a támogatási formákat a megkérdezettek. Kérdés volt számomra, hogy mely támogatások a legismertebbek? Tudják-e a hallgató nők, hogy milyen támogatásokkal számolhatnak házasságkötés, gyermekvállalás esetén? A kérdőív összeállításánál azokra koncentráltam, akik rendelkeznek családalapítási és gyermekvállalási tervekkel. Ezen megfontolások alapján az 51 fős hallgatói körből 49-en töltötték ki a kérdőívet. A 2 fő volt, akik kiestek az elemzésből, mert nem rendelkezett a témával kapcsolatban elképzelésekkel.

V.2. A kutatási eredmények ismertetése

Az általános kérdéseknél az életkorra illetve a szakra voltam kíváncsi. A hallgatók szakonkénti megoszlását tekintve az óvodapedagógusok 61%-ka dominál, mely 30 főt tesz ki. A tanítók 12 főt, a maradék csecsemő és kisgyermek gondozók pedig 7 főt tesznek ki a válaszadók körében. A hallgatók életkor szerinti szóródása a 18 és a 26 és közé esik. A 49 hallgatóból kiemelkedik a 19-20 év közötti fiatalok aránya. A 19 és 20 éves korosztály 31 főt tesz ki. A minta életkor szerint sokszínű, ugyanis a megkérdezett első évfolyamos, nappali tagozatos hallgatók életkora 18 és 26 év közötti.

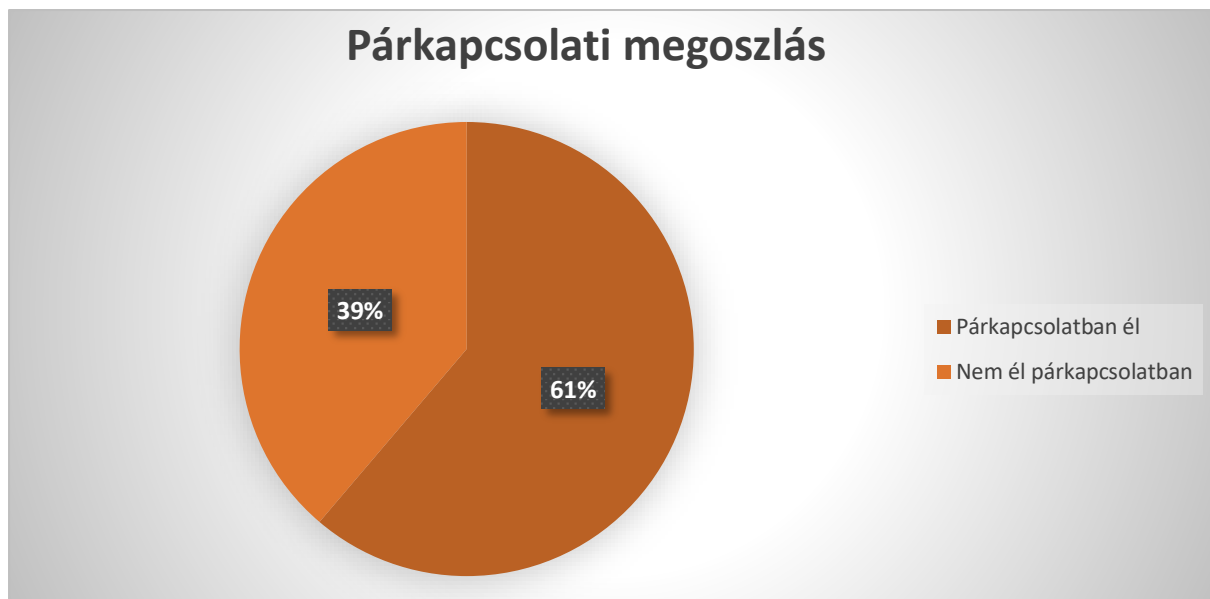


Elsődleges hipotézisem kapcsán fontosnak tartottam megtudni, hogy a lekérdezetteknek az aktuális időpontban volt-e kapcsolatuk? A társas kapcsolatuk tekintetében elmondható, hogy a többségük párkapcsolatban élt a lekérdezés idején.

Eredményeim szerint a kérdezettek 41%-kának nem volt kapcsolata a mintavétel idején, 30 fő jelölte azt, hogy van párkapcsolata

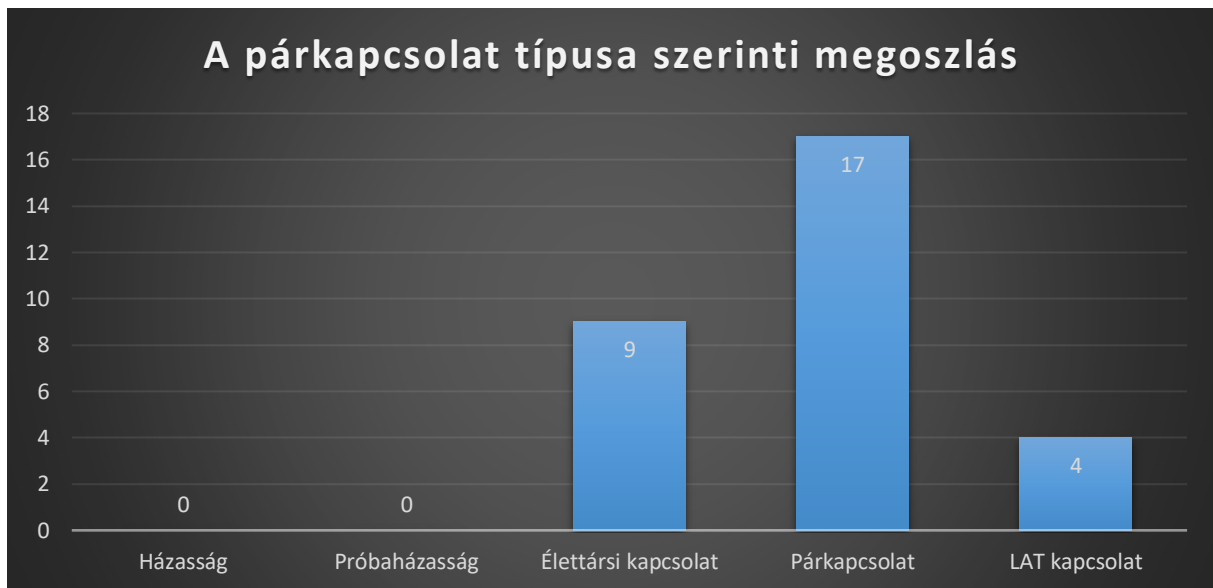
A kar hallgatói többségében távkapcsolatban élnek, ennek nyomait is viseli az, hogy a jelen párkapcsolatuk stabilitásának megítélésében is bizonytalanok. Mint azt a párkapcsolat típus szerinti megoszlásának témakörében is láthatjuk a későbbiekben.

Párkapcsolati megoszlás



A párkapcsolatban élők többsége az „egyszerű párkapcsolat” vagy „hivatalos élettársi kapcsolat”⁸¹ kategóriába sorolta magát és társát. A Lat kapcsolatra vonatkozó meghatározást másik oldalon szerepeltettem, azonban 4 fő írta be ezt a kapcsolati formát. A jelzés azt bizonyítja, hogy a kapcsolati forma ismert volt körükben és következtethetünk arra is, hogy ténylegesen ilyen kapcsolati besorolású partnerükkel a viszonyuk. A kategóriába sorolt válaszadók a 25 és 26 éves korú megkérdezettek közül kerültek ki. A párkapcsolatban élők közül 3 fő és a hivatalos élettársi kapcsolatban élők közül is jelezte, hogy jegyességi szinten van elköteleződve.

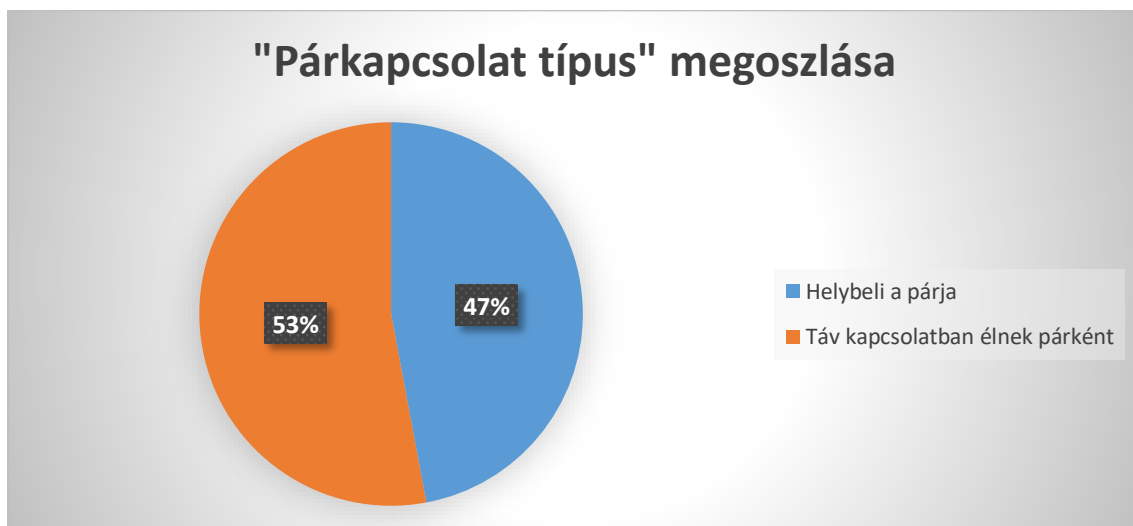
⁸¹ Kormányablak Integrált Kormányzati Ügyfélszolgálat, Bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése és az erre vonatkozó szándék bejelentése (Letöltés: 2018.12.20.) Web <http://kormanyablak.hu/hu/feladatkorok/22/ANYKV00004>



A diagramon is látható, hogy a fiatalok a házasságot és a próbaházasságot sem jelölték, tehát köreikben is igazolható a már korábban említett trend, mely szerint ilyen fiatalon nem házasodnak a fiatalok.

A résztvevők közül egynek sem volt gyermeke a lekérdezés időpontjában, de egy résztvevő jelezte, hogy pár hónapja terhes.

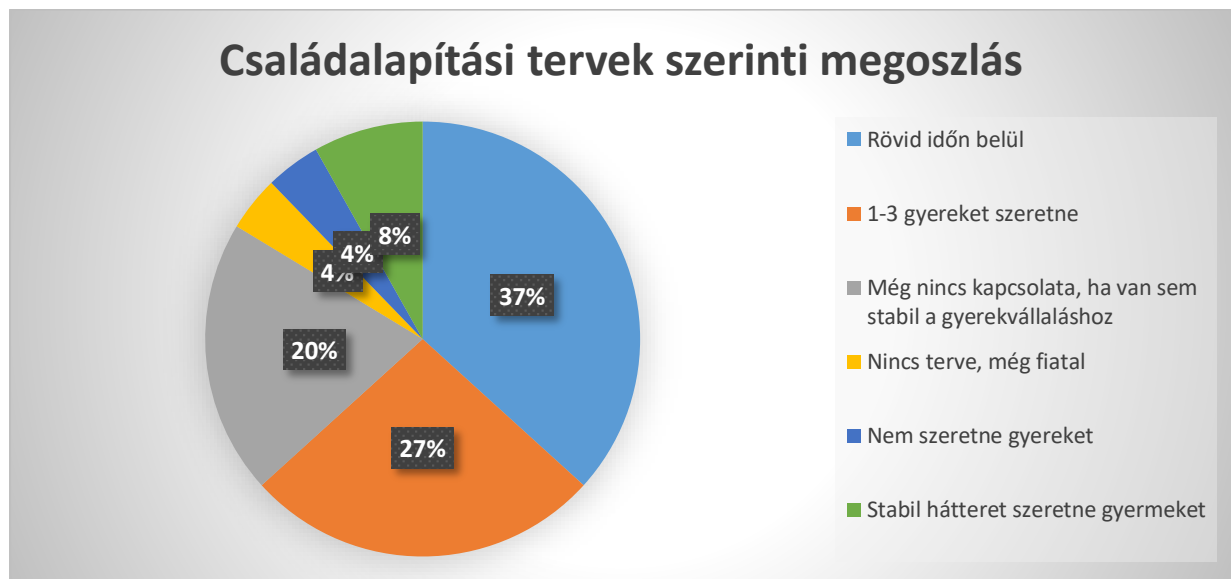
A párkapcsolatban élők sem érzik feltétlenül stabilnak a kapcsolatukat. 9 fő távkapcsolatban él. Közülük kerültek ki azok, akik nem érzik stabilnak jelenlegi kapcsolatukat, és éppen ezért a családalapítást csak 6-9 év múlva tervezik.



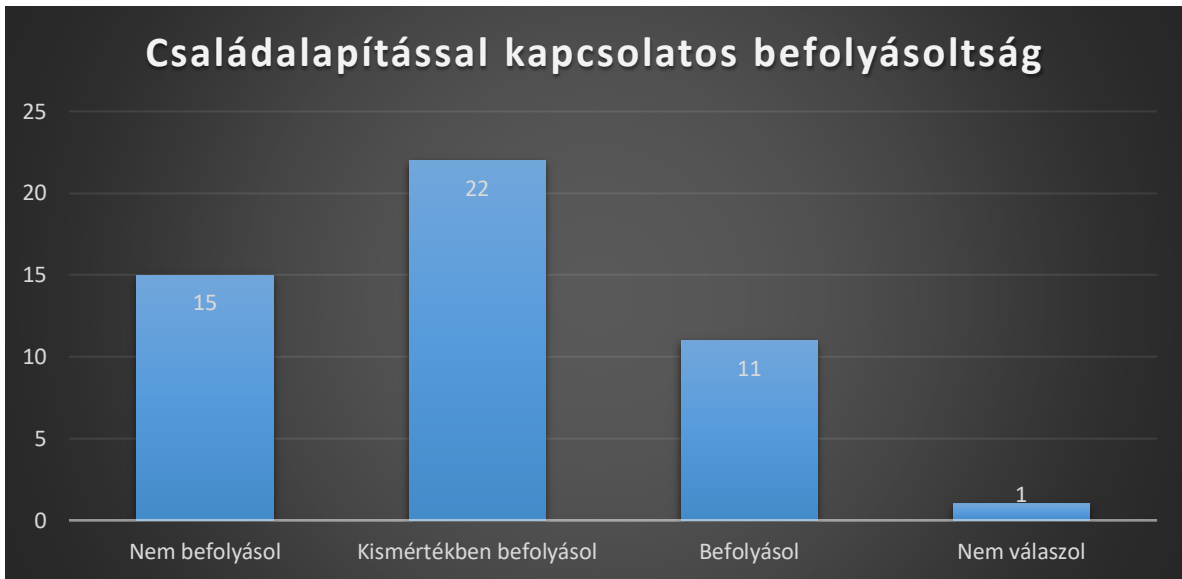
A családalapítással kapcsolatos tervek vizsgálata egy nyitott kérdéssel kezdődött. Azért nyitott kérdés, mert kíváncsi voltam, hogy mennyire átgondolt, kidolgozott a terv, melyek a főbb elemek, feltételek a részletező kérdések előtt.

A kapott válaszokat 6 csoportba osztottam, mivel a tervek megkülönböztethetők voltak az időtáv, a gyermekszám, a stabil párkapcsolat hiánya, a stabil anyagi háttér szükségessége, illetve a nincs terv, vagy nem szeretne gyermeket hangsúlyos válaszok alapján.

A gyermekeket rövid időn tervezők a fiatalok 37%-kát tették ki. A második legnagyobb számarányt a gyermekek számát megadó hallgatók tették ki 27%-kal. A hallgatók 20%-ának nem volt vagy nem stabil volt a kapcsolata a vizsgált időszakban. A lekérdezettek 8-8% volt azok aránya, akik egyáltalán nem terveznek gyermeket, illetve, akik csak anyagi stabilitásuk megléte esetén szeretnének gyermeket vállalni.

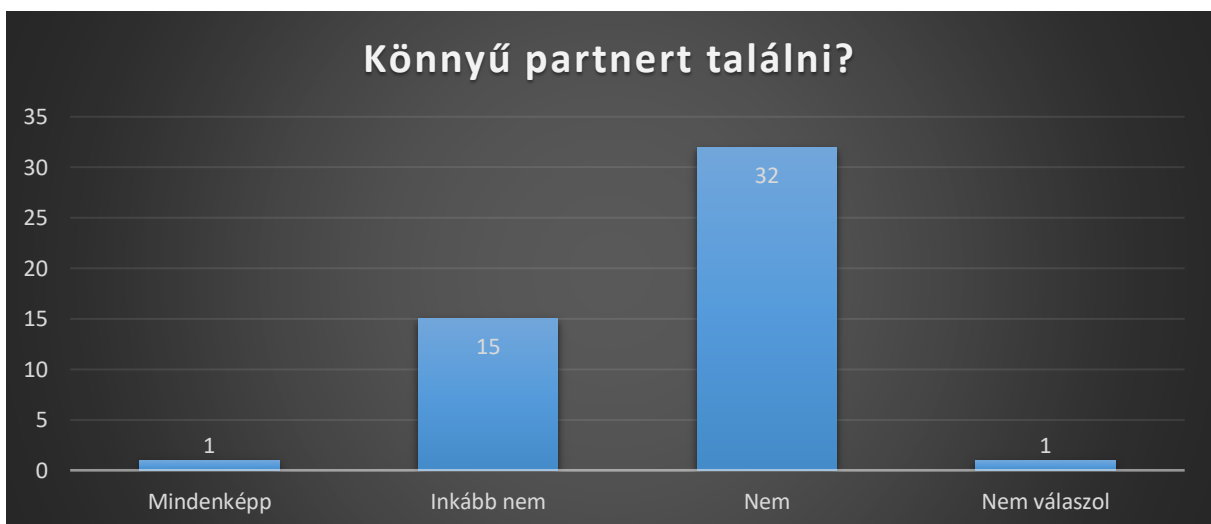


A kérdőív II. részben arra is rákérdeztem, hogy a társadalmi nyomás mennyire befolyásolja a terveiket. A társadalmi nyomás egyértelműen jelen van, de a válaszok alapján nincs nagy jelentősége.



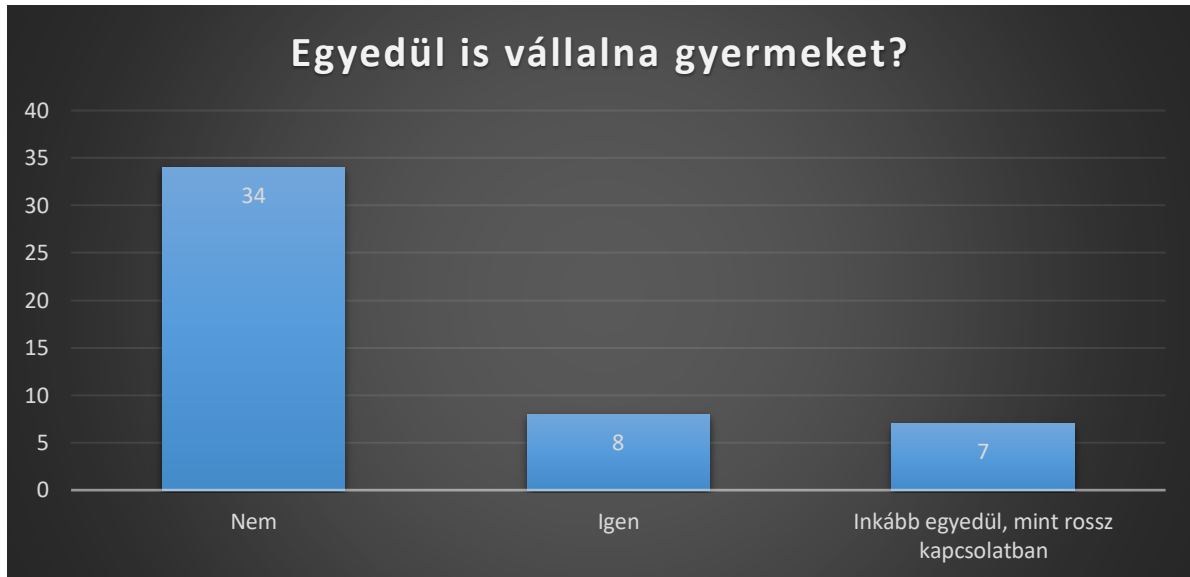
A társadalmi befolyásoltság hiánya azzal is magyarázható, hogy a nem befolyásoltak közül 85%-nak nem volt kapcsolata.

A kérdőív rákérdez arra is, mennyire érzik könnyűnek a stabil partner megtalálását. A nemmel válaszolók aránya igen magas volt még azok körében is, akiknek volt párkapcsolata a lekérdezés időpontjában. Látható, hogy a megfelelő partner megtalálása igen nehéz feladatnak tűnik a válaszadók számára. A kapcsolatban élők válasza a jelenlegi partnerrel kapcsolatos bizonytalanságukat fejezheti ki, feltehetően nehézséget jelenthetne a partnerváltás vagy egy új párkapcsolat kialakítása.

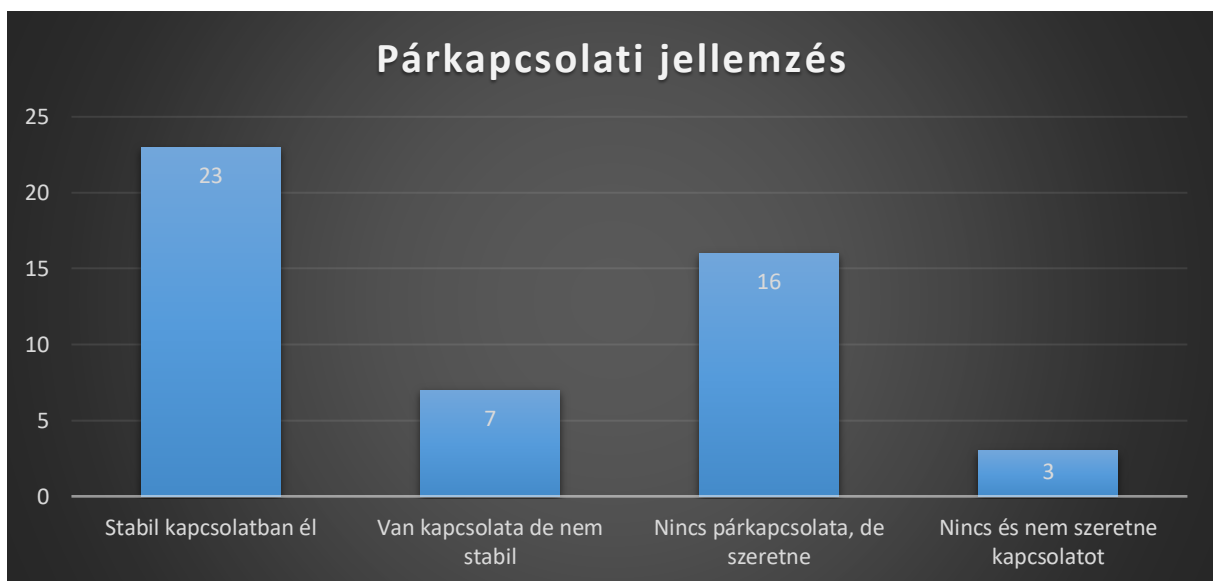


Arra is kíváncsi voltam, hogy egyedül vállalnának-e gyermeket. Ez a kérdés szintén az elsődleges hipotézisemhez tartozott, mely szerint a stabil párkapcsolat a legfontosabb feltétele

a gyermekvállalásnak. A kérdés nyitott volt, a válaszadók többségükben rövid választ adtak, és nagyobb részben nem vállalnának egyedül gyermeket. Hipotézisem igazolásához ez is nagymértékben hozzájárult, mivel a stabil párkapcsolat alapfeltételnek látszik a megkérdezettek több mint a felénél.

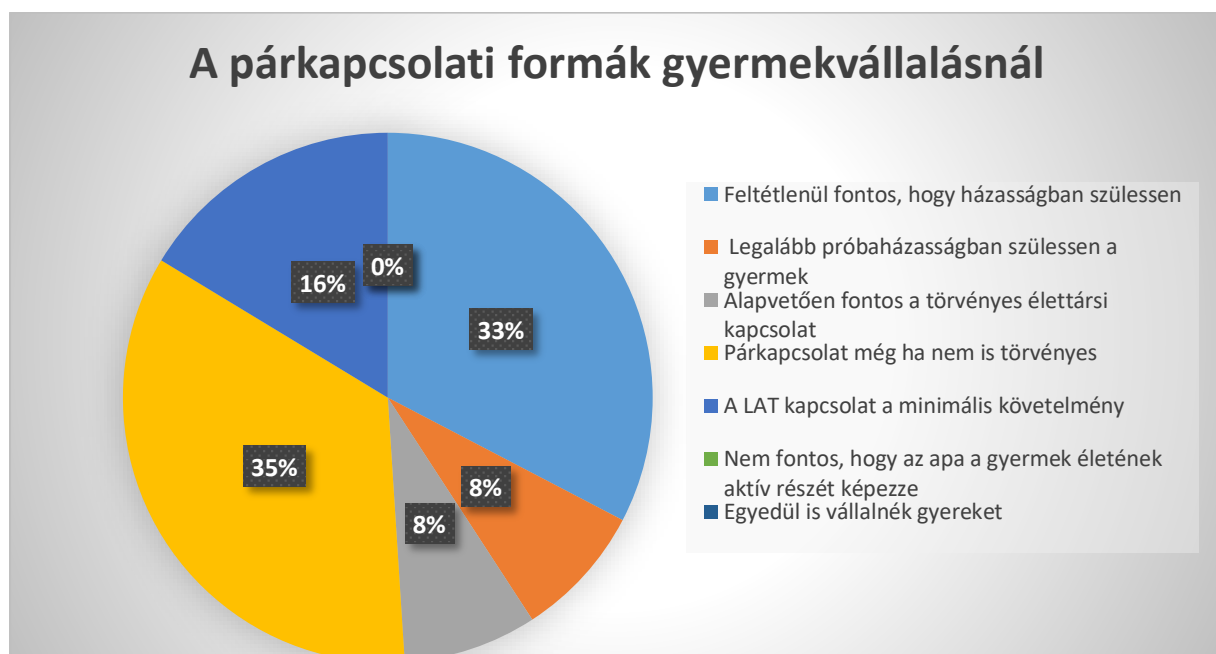


A kapcsolati stabilitás minél pontosabb meghatározása skálák segítségével történt. Fontosnak éretem megtudni, hogy a kapcsolatok magas számaránya mellett kik bizonytalanok kapcsolatukban.

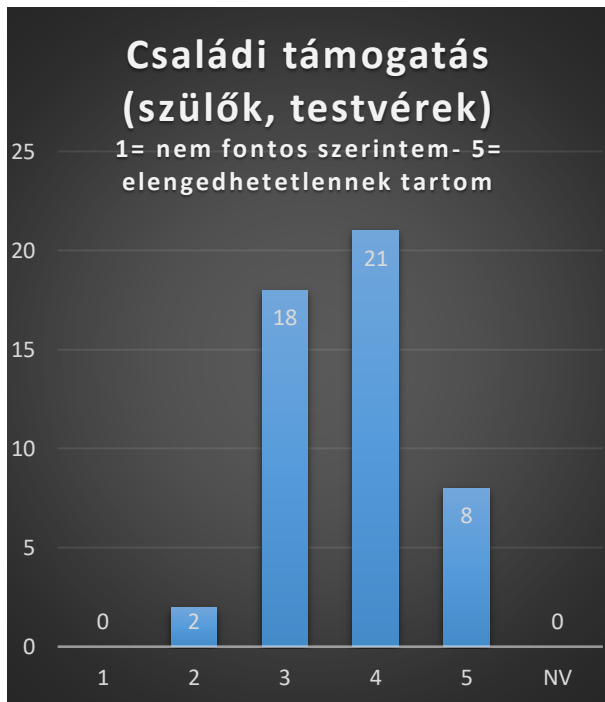


A stabil párkapcsolatban élők és a kapcsolati stabilitásra vágyók, vagy kapcsolatot keresők aránya megegyezett, tehát elmondható, hogy a hallgatók, még nem érzik úgy, hogy a gyermeket tudnának vállalni. Ez pedig a hipotézisem egyfajta igazolásának is tekinthető.

A párkapcsolat szükségességét tovább árnyalták a gyermekvállaláshoz szükséges párkapcsolati formára vonatkozó válaszok. A gyermekvállalás minimális követelménynek a válaszadók 35%-a választotta a párkapcsolat fontosságát, még hivatalos élettársi kapcsolat nélkül is, ehhez kapcsolódik a Lat – kapcsolatot is elegendőnek tartó 16%. A stabilabb párkapcsolatnak tetsző, bejegyzett élettársi kapcsolatot és próbaházasságot 8-8% választotta, de a laza párkapcsolathoz hasonlóan a második legmagasabb választás a házasság volt 33%-kal. Az ábrán látható, hogy a válaszadók, nagy többsége (84%) valamilyen szintű elköteleződést tart fontosnak a gyermeke apjával. Az első hipotézisem ezek alapján bizonyítottnak tekintem.



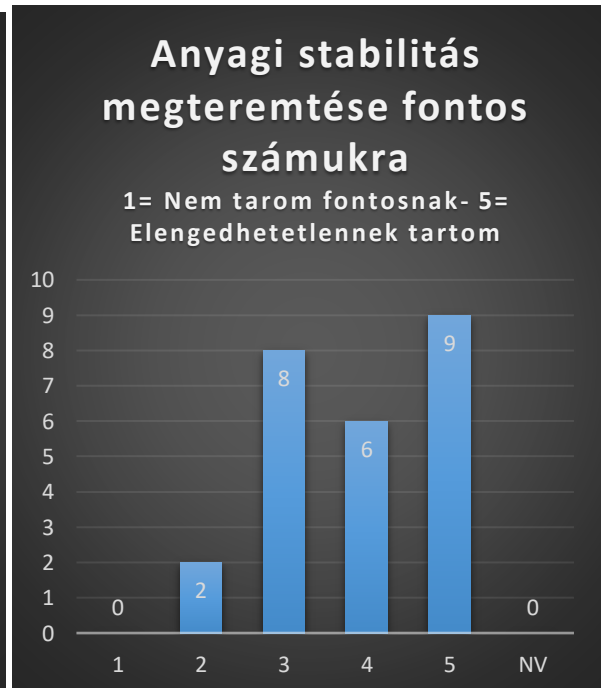
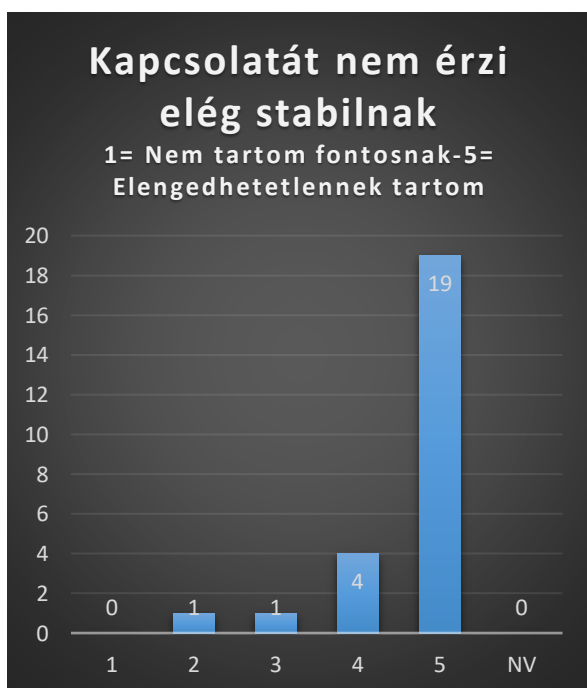
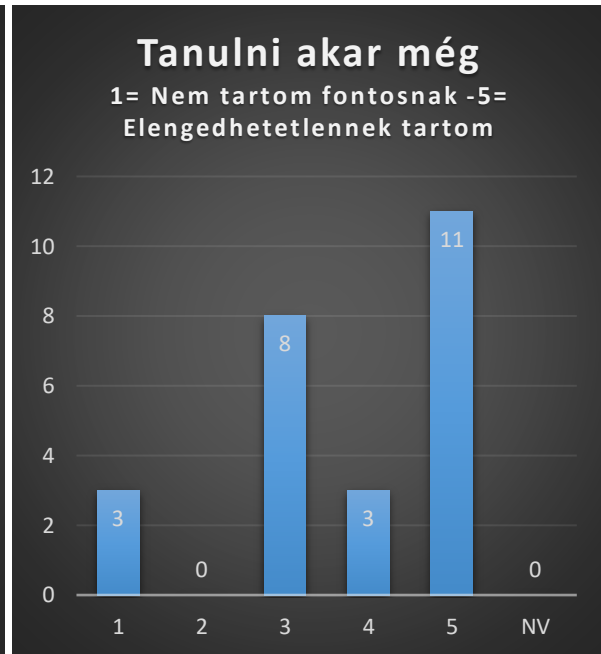
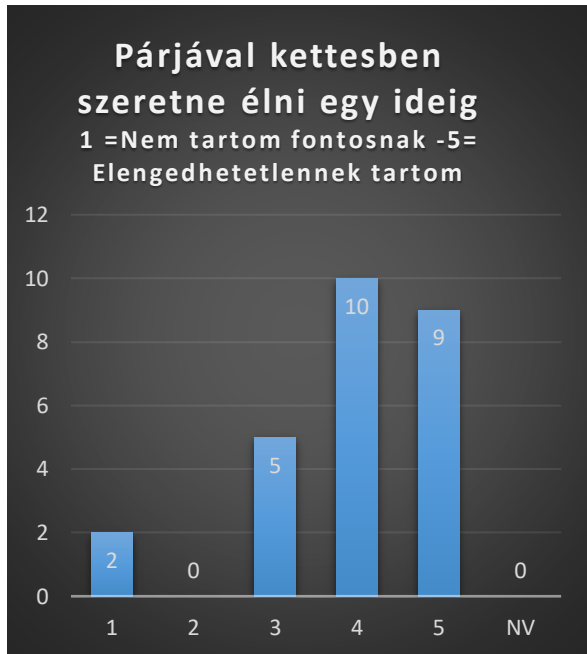
A családalapítás feltételeit vizsgálva a következő tényezők jelentőségét emeltem ki, mennyire tartják fontosnak a szülők támogatását, az önálló egzisztencia meglétét? Az alábbi ábrákon is látható, hogy a saját egzisztenciát nagyon fontos értékkel jelölték. A diagram szerint majdnem ugyan annyira fontos a megkérdezetteknek az, hogy saját maguk teremtsék meg anyagi környezetüket, mint, hogy családi hátterük támogassa őket.



A kérdőívemben lehetőséget adtam arra, hogy a hallgatók életét jelentősen befolyásoló nagy döntéshez szükséges feltételeket és időkereteket átgondolják. Az idő szempontjából 3 időtávot határoztam meg a családalapításra: „5 éven belül”, a „6- 9 év” és a „10 éven túl”.

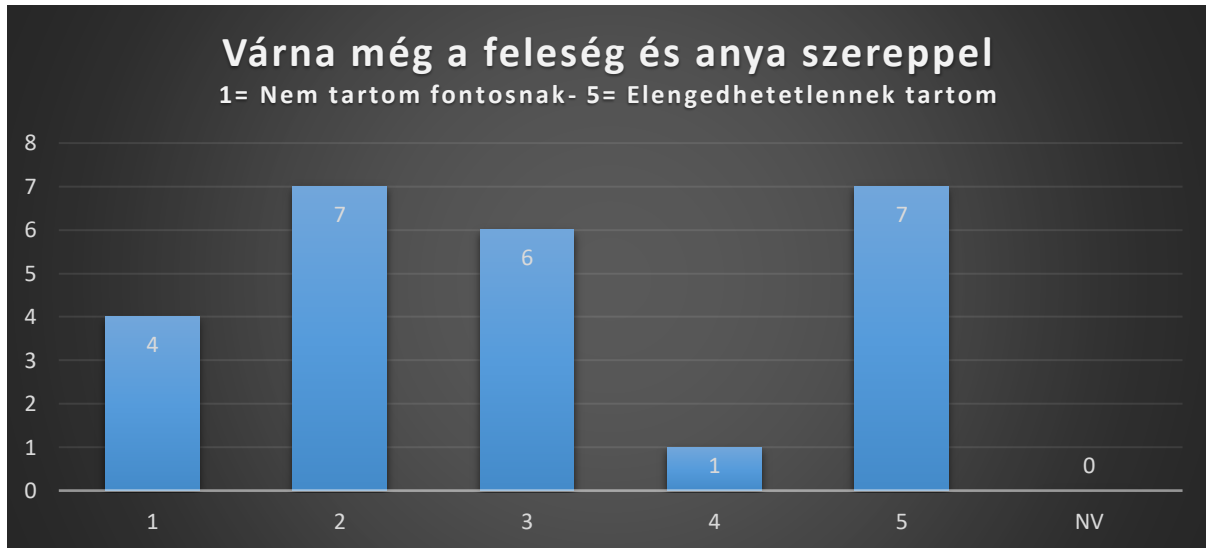


A kitöltők több mint fele csak 6 és 9 év között tervezi a családalapítást és gyermekvállalást, mivel párkapcsolatát nem érzi elég stabilnak. Ezért vagy több időt szeretnének szánni a párjukkal való együttlétre, megismerésre, vagy a tanulást, anyagi egzisztencia megteremtését hangsúlyozzák a gyermekvállalás előtt.



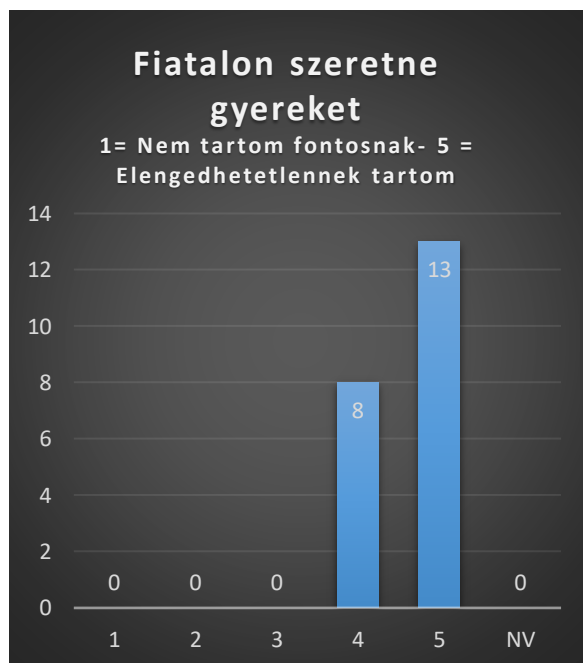
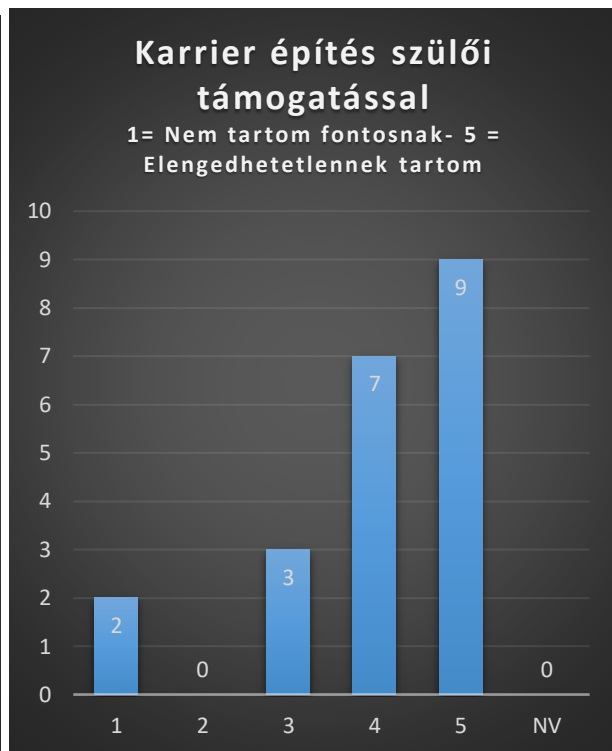
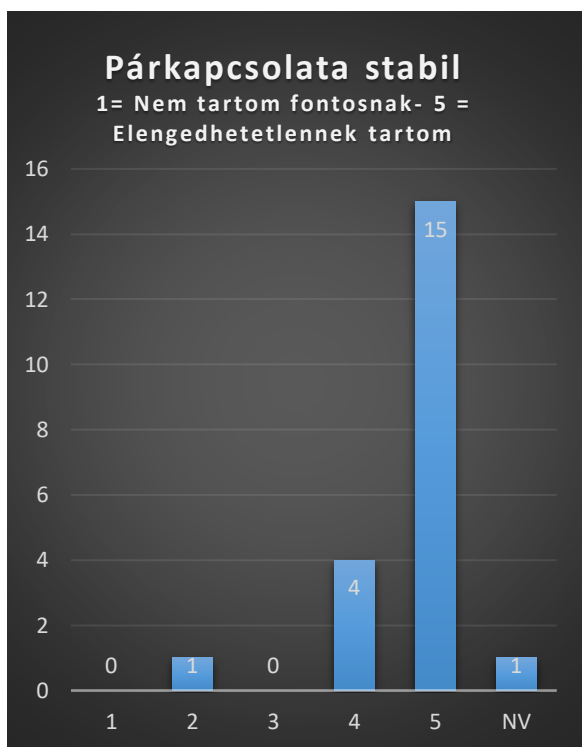
A hat évet meghaladó családtervezést 26 kitöltő tekintette fontosnak. Látható, hogy a stabil párkapcsolat és az együttélés témaköre hangsúlyos náluk, ami azt is jelenti, hogy nem biztosak kapcsolatukban, illetve szeretnének megbizonyosodni róla, hogy a kapcsolatuk komoly és időt

szeretnének együtt tölteni párjukkal a bizonyosság miatt. Az anyagi stabilitás megszerzése is a fontosabb feltételek között szerepel. A további kérdésekből az is kiderül, hogy viszonylagosan kevesen érzik úgy, hogy az anyaszerep vagy a komoly párkapcsolat nehézséget jelentene a számukra.



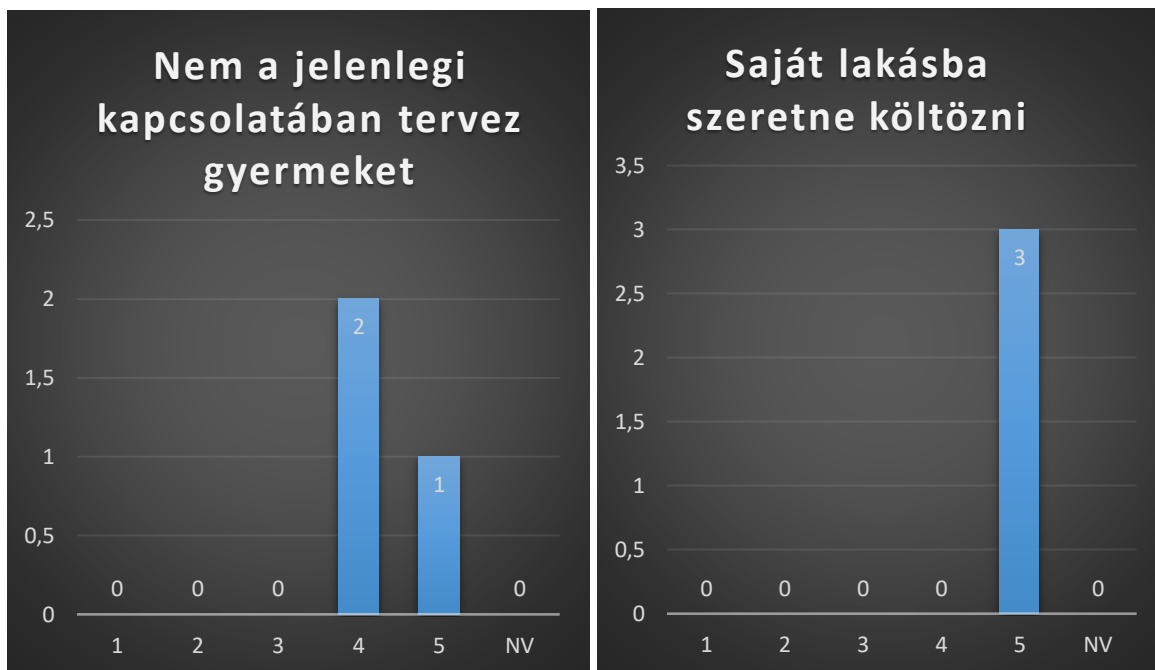
Az 5 éven belül gyermeket tervezők a 49 főből 21-en voltak, ez a második legnagyobb kategória az időtervek kapcsán. Ebben az esetben a kereseti lehetőségekben, „Párkapcsolati jellemzés” táblázatban már fentebb jelzett a kapcsolatukban biztos 23 főből kerültek ki nagy arányban a hallgatók.

Az öt éven belül gyermekvállalást tervezők az alábbi jellemzőkkel bírtak: a párjával kapcsolatuk stabil, karrierjükben támogatnák őket a szülők, illetve fiatalon szeretnének gyermeket, és ehhez az anyagi hátteret igyekeznek megteremteni.

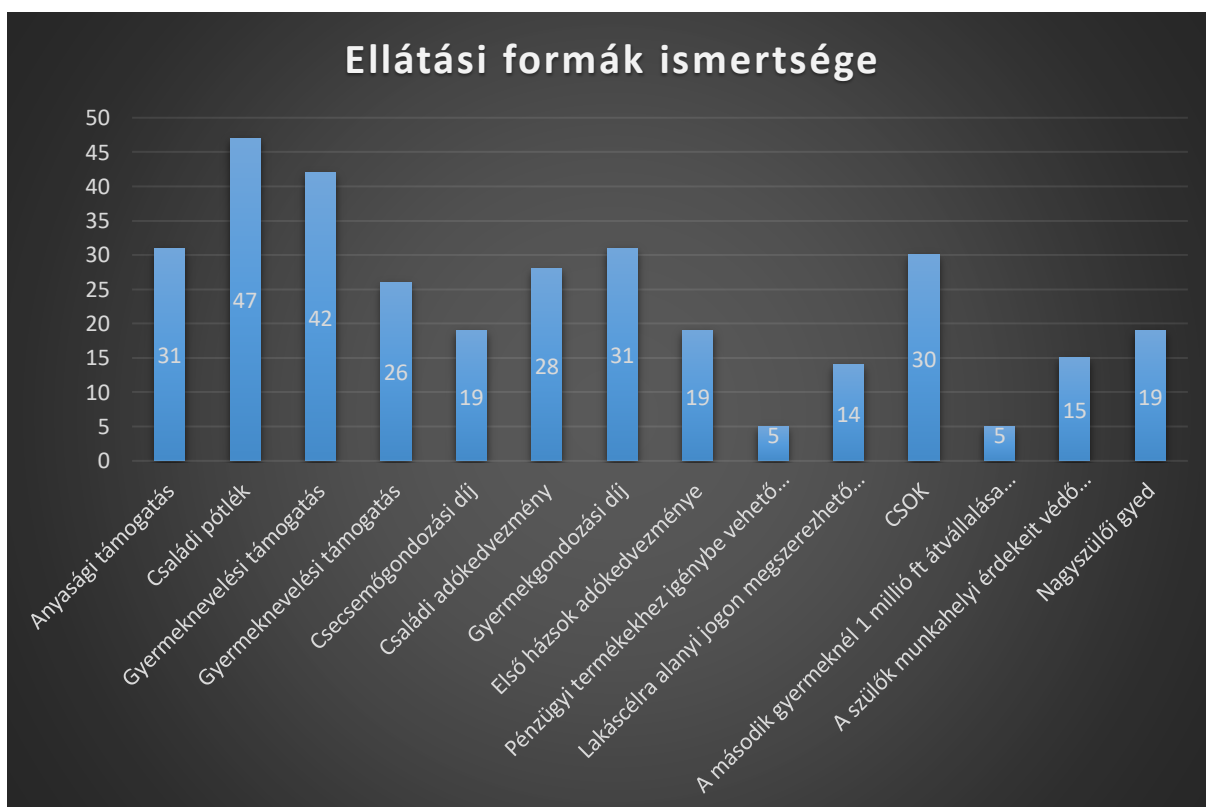


Hipotézisem a rövidtávon tervezők esetében is igazolható. A gyermek mellett, a véleményük szerint, lehet szakmai karriert építeni, de a kapcsolat stabilitása náluk is hangsúlyos. A fiatalon gyermeket tervezőknél nagyon fontos a szülői támogatás szerepe.

A 10 év múlva családot tervezők kevesen - összesen 3 fő- voltak. Mint látható, nem a jelenlegi kapcsolatban terveznek gyermeket szülni, illetve a családalapítás előtt szeretnének egyedül élni, saját egzisztenciát kiépíteni.



A második hipotézisem, hogy a kérdezett szakok hallgatói nem, vagy csak kis mértékben tájékozottak az esetleges kedvezmények, támogatások területén, melyet igényelhetnének családalapítási és gyermekvállalási terveik megvalósításához. Ezt a hipotézisem a kérdőív harmadik részében feltett kérdések alapján igyekeztem vizsgálni. Kérdéseim egyik része az egyes támogatási formák ismertségére kérdeztek rá.



A megkérdezettek több mint fele által megjelölt támogatások voltak az anyasági támogatás, a családi pótlék, a gyermeknevelési támogatás, a családi adókedvezmény, a gyermekgondozási díj, valamint a CSOK is. Látható, hogy a régi, klasszikusnak mondható ellátások ismerete mellett a CSOK és a családi adókedvezmény jelent csak meg az újabb ellátási formák közül. A családi adókedvezmény elfogadottságát mutatja a korábbi bevezetéséből adódó ismertsége, de a CSOK inkább a társadalmi viták miatt kerülhetett be a jól ismert kategóriába.

A már régebben bevezetett, de nem említett ellátásoknál zavart jelenthetett a névmódosulás. Mint kiderült, a családi pótlékot ismerték a legtöbben az ellátások közül (47 fő).

A következő kérdéskör a támogatások igénybevételére irányult. Milyen támogatást vehetne most igénybe a gyermekvállalás során? A kérdés kapcsán kiütközött az ellátásokról való tényleges ismeretek hiánya. A válaszok száma jelentősen visszaesett az előző táblázathoz képest. S megjelentek azok, - a megkérdezettek több mint harmada, - akik nem tudták, milyen támogatások járnak ilyen esetben. A legtöbb jelölést most is a családi pótlék kapta, de csak 16 fő választotta. Az első házások kedvezménye tartotta magát a harmadik helyen, ami egy új ellátási formához képest igen szép teljesítmény.



A gyermekvállalási terveik szerint igénybe vehető támogatások száma emelkedést mutatott, ám a bizonytalanság fennmaradt körükben. A kérdések nyomán kisebb lett azok száma, akik

határozottak maradtak tudásukat illetően. A már fentebb tárgyalt 5 éven belül házasodni készülő fiatal nők határozottan jelölték az első házások kedvezményére mutató alternatívát. A biztosított jogviszony által igényelhető kedvezmények többsége erős maradt. Kérdés, mikor lesz idő az ellátáshoz szükséges jogosultság megszerzésére. A diploma utáni elhelyezkedés biztos tudata kell ehhez a válaszhoz, ami a jövőkép tudatosságát is jelenti.



Az ábrák összevetésekor láthatjuk, hogy a biztonságérzetük és tudásuk nem teljes az ellátások kapcsán. Az első kérdésnél a viszonylag magas eredmények sem tükrözték valós tudásukat. A válaszok alapján az ellátási formák nevének ismerete nem egyenlő az ellátások tartalmának és jogosultsági feltételeinek az ismeretével.



A támogatásokat szinte minden diák ismertként jelölte, de az igénybevehetőség kapcsán már jobban látszik a bizonytalanság. Voltak, akik felvállalták, hogy nem tudják a helyes választ. 17 hallgató tanácstalan volt abban a kérdésben, milyen támogatásokhoz juthat tanulmányai ideje alatt. A 3 vagy több gyermek esetén nyújtott ellátást (GYET) sokan megjelölték, miközben a mindenki által elérhető GYES-t alig választották. A második hipotézisem ebben az esetben részben igazolást nyert, mivel a támogatásokat nagy arányban ismerték a lekérdezett hallgatók, de nagyarányban megingott a tudásuk, amikor az igénybevehetőségre kérdeztem rá. Ha az összesített táblázatokat nézzük, még a legismertebb támogatás is nagy ingadozást mutatott. A bizonytalanság ellenére azonban nem mondható, hogy nem ismerik a támogatásokat, csupán az, hogy nem tudják biztosan, mikor, illetve mire jogosultak.

VI. Összegzés

A dolgozatom célja az volt, hogy feltárjam a hallgatók kései gyermekvállalásának okait. A társadalmunk egyik legjelentősebb demográfiai problémája az, hogy a csökken a fiatalok aránya, egyre kevesebb gyermek születik. Másodrészt, mint fiatal felnőtt nőt, érdekelt hallgatótársaim véleménye a családalapítás és a gyermekvállalás kérdéséről.

A kutatásom az értelmiségi pályát választó PTE-KPVK Pedagógiai Intézet alá tartozó első éves nappali tagozatos hallgatók körében zajlott. A kutatási eredmények alapján kijelenthetem, hogy nem a karrier és a család közötti választás az igazi dilemma a hallgatóknál. A párkapcsolatok hiánya, illetve az instabil együttélési formák jelentik a halasztás fő okát, valamint az önálló egzisztencia hiánya. Az első hipotézisemet teljesen igazoltnak vélem.

A második hipotézisem csak részben sikerült igazolnom, mivel az esetleges kedvezményekről, támogatásokról felszínes ismerettel, de rendelkeztek a hallgatók. Az igénybevétel feltételeivel és a jogosultságokkal kapcsolatban igen bizonytalanul nyilatkoztak. A lekérdezettek tudása nem tekinthető stabilnak, sokkal bizonytalanabban nyilatkoztak azzal kapcsolatban miket vennének és vehetnének igénybe, mint amire ismereteik által következtethetnénk. Mint leendő szociális munkásnak, fontos feladatnak érzem, hogy a kutatásommal is hozzájáruljak hallgatótársaim ismereteinek bővítéséhez. Véleményem szerint, a karunkon is fontos lenne a hallgatók tájékoztatása a családalapítással, gyermekvállalással kapcsolatban. Esetleg a hallgatói önkormányzaton belül ki lehetne alakítani egy ilyen tanácsadói funkciót, segítve a hallgatók önálló életkezdését. A kutatás eredményein felbuzdulva, szeretném a karunk többi nappali tanrendes hallgatóját is megkérdezni. Kíváncsi vagyok, hogy a felsőbb évesek mennyi ismerettel és tudással bírnak a családtámogatásokról, illetve hogy mennyivel tudatosabban készülnek a családalapításra.

Melléklet 1

FELSŐOKTATÁSBAN TANULÓ NŐK ÉS A GYEREKVÁLLALÁS VIZSGÁLAT A PTE-KPVK-ÁN

Kedves Hallgatók!

Szeretném felkérni Önöket, hogy a kérdőív megválaszolásával támogassák a kutatói munkámat. Kutatásom célja a nők családalapítási és gyermekvállalási terveinek, párkapcsolatának vizsgálata. A kutatás teljesen anonim.

Segítségüket előre is köszönöm!

I.1.) Kérem, válaszoljon a következő kérdésekre!

A) Szak:..... B)) Életkora:.....

I.2.) A) Lakhelye mely településtípusoz tartozik?

1 Főváros 2 Megyejogi város 3 Város
4 Nagyközség 5 Község 6 Tanya

I.3.) A) Párkapcsolatban él?

1. Igen 2. Nem

I.3.) B) Amennyiben igen, milyen jellegű kapcsolatban él?

1. Házasság
2. Próbaházasság
3. Élettársi kapcsolat
4. Egyéb: _____

I.3.) C) Van gyermeke?

1. Igen 2. Nem

Melléklet 2

II. Családalapítással, gyermekvállalással kapcsolatos kérdések

II.1.) Kérem, egyértelműen jelölje választát!

A családalapítással, gyermekvállalással kapcsolatos nézeteit mennyiben befolyásolják a társadalmi nézetek, elvárások?

1 Nem befolyásol 2 Kismértékben befolyásol 3 Befolyásol 4 Nem válaszolok

II.2.) Vannak-e konkrét tervei a családalapításra nézve?

A. Igen, pontos terveim vannak a családalapítással, gyermekvállalással kapcsolatban.

Röviden összefoglalná terveit?

Kérem, ugorjon a II.3 kérdésre!

B. Nincsenek konkrét terveim, sem a családalapítás sem a gyermekvállalás tekintetében.

Indokolná választát?

Vége. Köszönöm, hogy válaszaival segítette a munkámat!

II.3.) Kérem, válasszon az alternatívák közül, valamint indokolja választát!

II.3.) A) Véleménye szerint könnyű párt találni, illetve párkapcsolatot kialakítani?

1. Mindenképp 2. Inkább nem 3. Nem 4. Nem válaszol

II.3.) B) Egyedül (párkapcsolat nélkül) vállalna gyereket?

II.4.) Kérem, jellemezze jelenlegi párkapcsolatát! Jelölje azt a választ, amelyik igaz Önre!

1. Stabíl párkapcsolatban élek.
2. Jelenleg van párkapcsolatom, de igazán nem érzem stabílnak.

Melléklet 3

3. Nincs párkapcsolatom, de szeretnék a jövőben.

4. Nincs jelenleg párkapcsolatom és nem is tervezem, hogy legyen.

5. Egyéb: _____

II.5.) Mennyire tartja fontosnak, hogy a gyermeke törvényesített kapcsolatban szülessenek?

1. Feltétlenül szükségesnek tartom, hogy a gyermekem házasságban szülessen.
2. Fontosnak tartom, hogy a gyermekem legalább a próbaházasság keretében belül fogjon meg, amennyiben nem vesznek el a díg.
3. Fontosnak tartom, hogy a gyermekem legalább éhsimert törvényesített élettársi kapcsolatban szülessen.
4. Feltétlenül szeretném, hogy a gyermekem párkapcsolatban nőjön fel, még akkor is, ha nem törvényesített a kapcsolat.
5. Az apával lehetőség szerint legalább egy LA^T kapcsolatot szeretnék, hogy a gyermekem tudja ki ő, valamint legyen jelen életükben legalább ilyen szinten illetve számíthatasságra esetlegesen.
6. Nem tartom fontosnak, hogy a gyerek apja is mindennapos jelleggel jelen legyen a gyermek életében.
7. Egyedül is vállalnám a gyermekeim nevelését, így nem tartom feltétlenül fontosnak azt, hogy párkapcsolatban nőjön fel a gyermek, mert az apai minta más módon is megismerhető számára.

II.6.) Véleménye szerint egy gyermek mennyire fokozná az ön boldogságérzetét?

1. Nagymértékben hozzájárulna. Életem egyik legpozitívabb eseménye lehetne a gyermeknevelés.
2. Nagymértékben hozzájárulna, de csak akkor, ha stabíl anyagi háttérünk van.
3. A boldogságot beámyékolná az anyagi hátrányok.

II.7.) Ön szerint mennyire fontosak az alábbi feltételek a családalapításhoz, gyermekvállaláshoz? Az alábbi táblázatban megjelenő stabilitási pontok (1=nem fontos; 5=elengedhetetlenek tartom) a családalapítás és a gyermekvállalás tekintetében.

1 Stabíl párkapcsolat	1	2	3	4	5	NV
-----------------------	---	---	---	---	---	----

¹(Living Apart Together). Jelentése annyi tesz külön élők együtt vagy látogató párkapcsolatnak is nevezik. Két egyszemélyes val rendelkező ellenkező nemű ember nem házasság és nem is élettársak, de kapcsolatban vannak.

Melléklet 4

2 Megfelelő partner azonos értékrenddel	1	2	3	4	5	NV
3 Megfelelő anyagi körülmények	1	2	3	4	5	NV
4 Saját egzisztencia kialakítása	1	2	3	4	5	NV
5 Munka lehetőségek a lakhelyén, ill. környezetében	1	2	3	4	5	NV
6 Megfelelő lakhatási körülmények	1	2	3	4	5	NV
7 Családi háttér (nagy szülők, rokonok segítsége)	1	2	3	4	5	NV
8 Lakóhely infrastruktúrája (Humánszolgáltatások, egészségügyi, oktatási intézmények léte a településen)	1	2	3	4	5	NV
9 Jövőkép	1	2	3	4	5	NV
10 Megfelelő szakmai előmenetel, szakmai életpálya modell megléte	1	2	3	4	5	NV
11 Kiszámítható családtámogatási rendszer	1	2	3	4	5	NV

II.7.) B) Van/vannak-e olyan feltételek, amelyek még szükségesek a családalapításhoz gyermekvállaláshoz?

II.8.) Véleménye szerint anyagi kockázatot jelent az egyedüli gyermekvállalás? Befolyásolják a családalapítási és gyermekvállalási terveit az anyagi kockázatok?

1. Nagyon nagy anyagi kockázatot jelent. Egyedül szinte lehetetlen gyermeket vállalni, én sem tenném.
2. Nem mondanám könnyűnek, de a gyereket cserébe vállalom ezt a kockázatot.
3. A gyermekvállalás szintem mindíg anyagi kockázattal jár, így nem probléma az egyedüli gyermekvállalás.

II.9.) Válassza ki a megfelelő időintervallumot családalapítási, gyermekvállalási tervei szerint!

A) Az alábbi táblázatban megjelenő stabilitási pontok (1=nem fontos; 5=elengedhetetlenek tartom) a családalapítás és a gyermekvállalás tekintetében

Kérem, töltsé ki a táblázatot az „A)” pontban megadott jelölés alapján!

5 éven belül szeretnék családot alapítani és gyermeket vállalni, mert:

1. A kamierépítést gyermekét mellett is kivitelezhetőnek tartja a 1 2 3 4 5 NV
családjá illetve a párja támogatása mellett.
2. A munkája és a párjának munkája elég egzisztenciát fog biztosít 1 2 3 4 5 NV

Melléklet 5

egy gyermek vállalásához.

3 Párkapcsolata elegendő a családalapításhoz.	1	2	3	4	5	NV
4 Fiatalon szeretne gyermeket vállalni.	1	2	3	4	5	NV
5 A gyermekvállalást szeretné minél előbb elkezdni, mert nagy családot szeretne.	1	2	3	4	5	NV
6 Szeretné, ha a gyermeke a kamierépítés előtt születne.	1	2	3	4	5	NV
7 Szeretné, ha a gyermeke a legjobb életéselyekkel indulna, ezért szeretné rövid időn belül gyermeket.	1	2	3	4	5	NV

Melléklet 6

6 Szeretne tanulni és csak, ha dolgozott a végzettsége szerint, utána alapítana családot. 1 2 3 4 5 NV

Terveim szerint 6-9 éven belül szeretnék családot alapítani és gyermeket vállalni, mert:

1 A gyermekvállalás túl nagy felelősséggel járna véleményem szerint ezen időhatáron belül	1	2	3	4	5	NV
2 A gyermekvállalás előtt kapcsolatot szeretnék megélni párommal csak ketten	1	2	3	4	5	NV
3 A kamierépítési terveim szerint egy 5 évet meghaladó időintervallum után akar (első vagy ismételt) gyermeket	1	2	3	4	5	NV
4 A gyermekvállalás előtt tanulni akar még valamit	1	2	3	4	5	NV
5 A gyermekvállalás előtt biztos akarok lenni a párkapcsolatomban	1	2	3	4	5	NV
6 Nem érzem elegendően elég késznek magam a feleségem vagy az anyaszerepre	1	2	3	4	5	NV
7 Stabíl egzisztenciánk, és az anyagi stabilitásuk nem biztosítható teljes mértékben 5 éven belül egy vagy több gyermek nevelése során.	1	2	3	4	5	NV

10 év múlva vagy csak azután tervezem a családalapítást és gyermekvállalást, mert

1 Saját lakásba szeretne költözni.	1	2	3	4	5	NV
2 Nem biztos a jelenlegi párkapcsolatomban.	1	2	3	4	5	NV
3 Nem ebben a kapcsolatban tervezem gyermekét/ gyermekeit szülni.	1	2	3	4	5	NV
4 Kamert szeretne építeni, amelyre alapozhat, ha esetlegesen elválna.	1	2	3	4	5	NV
5 Kamert szeretne építeni a tanulmányaim után.	1	2	3	4	5	NV

Melléklet 7

III. Gyermekvállalási támogatások

III. 1. Kérem, jelölje azokat a támogatási formákat, amelyeket ismer!

1. anyasági támogatás
2. családi pótlék (nevelési ellátás/iskoláztatási támogatás)
3. gyermekgondozást segítő ellátás - GYES
4. gyermeknevelési támogatás - GYET
5. Csecsemőgondozási díj: CSED
6. Családi adókedvezmény
7. Gyermekgondozási díj: GYED, Diplomás GYED
8. Első házások adókedvezménye
9. Pénzügyi termékekhez igénybe vehető adójóváírások, állami támogatások
10. Lakásdíjra alanyi jogon megszerezhető állami támogatás
11. CSOK (Bővített csok) A kétgyerekesek több mint 20, a három gyermeket nevelők több mint 30 millió forinthat jutnak)
12. A második gyermeknél 1 millió forintot átvállalnak a nagy családosok jelzáloghiteléből.
13. A szülők munkahelyi érdekeit védő jogszabályok.
14. Bevezetik a nagyszülői gyedet (gyermekgondozási díjat), így a nagyszülők is maradhatnak gyeden a szülők helyett.

III.2.) Kérem, válaszoljon a kérdésekre, ismeretei alapján!

A) Mit gondol mely támogatást vehetné igénybe felsőoktatási tanulmányainak ideje alatt?

B) Melyiket venné igénybe a jövőben terveit szerint?

Köszönöm válaszait!

Sok örömet kívánok a családalapítási és gyermekvállalási terveikhez!

Irodalomjegyzék:

Dr. Pongrácz Tiborné: Az esélyegyenlőség a gyermekvállalásban és a munkában, Szerk Majzik Katalin Ütközések: esélyegyenlőségi szakmai konferencia, Budapest, 2011. október 6-7, 64-65. oldal

Ádám Szilvia, Susánszky Anna, Győrffy Zsuzsa, Dukay-Szabó Szilvia Családtervezési stratégiák, családdal kapcsolatos értékek és attitűdök a fiatalok körében IN: Szerk.: Susánszky Éva, Szántó Zsuzsa Magyar Lelkiállapot 2013 Semmelweis Kiadó, Budapest, 2013, 214. oldal

Arnett, J. J. (2005). Emerging Adulthood: Understanding the New Way of Coming of Age. In J. J. Arnett, & J. L. Tanner, Emerging Adults in America: Coming of Age in the 21st Century. 3-20. Washington DC: American Psychological Association Press

Dr. Pongrácz Tiborné: Az esélyegyenlőség a gyermekvállalásban és a munkában, Szerk. Majzik Katalin Ütközések: esélyegyenlőségi szakmai konferencia, Budapest, 2011. október 6-7, 64-65. oldal

Dr. Vizi János: Amikor elmarad a gyermekáldás (Szex a Baby- projekt idején). Mindennapi Pszichológia, 2016. 3. szám 35. oldal

Drjenovszky Zsófia PhD. értekezés: A nők távolmaradása a munkaerőpiactól a gyermekvállalást követően Budapesti Corvinus Egyetem Budapest, 2009, 32-48oldal

Életkor és fogamzóképeség: Letöltés: 2019.03.22.).
Webhttps://www.babaszoba.hu/articles/terhesseg/Eletkor_es_fogamzokepesseg?aid=20080203231106

Enni támogatást kaphatnak az egyetemista szülők - íme, a részletek a diplomás gyedről, (Letöltés: 2019.01.10.).

(Webhttp://eduline.hu/felsooktatas/Ot_kerdes_es_valasz_a_diplomas_gyedrol_CX0KOT)

Győrfyné Kokoda Andrea: Gyermek vagy felnőtt az egyetemi hallgató? Pedagógus vagy andragógus legyen a felsőoktató? Iskolakultúra 2012/11. ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola. Nemzeti Közsolgálati Egyetem KTK Budapest, 2012. 51. oldal

Jeffrey Jensen Arnett (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. American Psychologist, 55, 469–480

John D. Mueller: A közgazdaságtan megváltása- A hiányzó elem újrafelfedezése. Fordította: Ábrahám Zoltán és Csák János. Mathias Corvinus Collegium- Tihanyi Alapítvány, Budapest,

2015, 499 o. Közgazdasági Szemle, LXIV. évf., 2017. október Reformáció a közgazdaságtanban?

Kapitány Balázs- Spéder Zsolt: Gyermekvállalás Demográfiai portré 2011 IN: Szerkesztők: Óri Péter Spéder Zsolt, DEMOGRÁFIAI PORTRÉ 2012, KSH NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET BUDAPEST, 2012, 31. o

Kapitány Balázs Spéder Zsolt: Gyermekvállalás IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Óri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeességtudományi Kutatóintézet Budapest, 2018,53-56 o, 36- oldal

Lakatos Judit. [2001]: Visszatérés a munkaerőpiacra a gyermekgondozási idő után. Statisztikai Szemle, 79. évfolyam, 1. szám, 58–61.

Makay Zsuzsanna: Családtámogatás Női munkavállalás IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Óri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeességtudományi Kutatóintézet Budapest, 2018, 102. oldal

Martos Tamás- Sallay Viola: Rejtett kapcsolat szerződéseink 3. szerződésminták Mindennapi Pszichológia, 2014. augusztus- szeptember 20-22. oldal

Murinkó Olivia- Rohr Adél: PÁRKAPCSOLAT, HÁZASSÁGKÖTÉS IN: Szerkesztők: Monostori Judit, Óri Péter, Spéder Zsolt, Demográfiai portré 2018 jelentés a magyar Népeesség Helyzetéről KSH Népeességtudományi Kutatóintézet Budapest, 2018, 10-35 o, 12. o, 23 o

Nagy Gyula, Galasi Péter. Körösi Gábor. (szerk.) [2002]: Közelkép. Munkakínálat; Munkaerő-kereslet. In: Fazekas K. (szerk.): Munkaerőpiaci tükör 2002. MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont, Országos Foglalkoztatási Közalapítvány, Budapest, 55-70. oldal.

Nagyné Kricsfalussy Anna (2017): Pán Péterek? – avagy létezik-e a kapunyitási pánik a szakképzésből kikerülő fiataloknál? Különleges Bánásmód, III. évf. 2017/2. szám, 39–62. DOI 10.18458/KB.2017.2.39

Nagyné Kricsfalussy Anna (2017): Pán Péterek? – avagy létezik-e a kapunyitási pánik a szakképzésből kikerülő fiataloknál? Különleges Bánásmód, III. évf. 2017/2. szám, 39–62. DOI 10.18458/KB.2017.2.39 41.oldal

Németh Petra, Vidovics-Dancs Ágnes: A gyermekvállalás és a munka összeegyeztethetősége egy rugalmasabb támogatási és szabadságolási rendszer tükrében esély 2012/5 2-6. oldal

Pongrácz Imréné Párkapcsolatok IN: Szerkesztők: Őri Péter Spéder Zsolt, DEMOGRÁFIAI PORTRÉ 2012, KSH NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET BUDAPEST, 2012, 10-13.o

Spéder Zsolt 2001: Gyermekvállalás megváltozott munkaerő– piaci körülmények között. In: Nagy I. – Pongrácz Tiborné – Tóth I. Gy. (szerk.): Szerepváltozások: Jelentés a nők és férfiak helyzetéről. TÁRKI és a Szociális és Családügyi Minisztérium Nőképviseleti Titkársága, Budapest 55-56. oldal

Spéder Zsolt: Demográfiai folyamatok: születések halálozások, korösszetétel. IN: Szerk.: Kolosi Tamás- Tóth István György Társadalmi riport 2014 TÁRKI Társadalomkutatási intézet ZRT, Budapest, 2014, 77 o, 64.- 67 o, 64. oldal

Spéder Zs. [2004]: Gyermekvállalás és a párkapcsolatok átalakulása. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy. – Vukovich Gy. (szerk.): Társadalmi Riport 2004. TÁRKI, Budapest, 142-144.

Szerk: Szále László: Szociális és Munkaügyi Minisztérium Szakállamtitkárság munkatársai, Szerif Kiadó, 2010 A befogadó társadalomért Esélyegyenlőségi politika Magyarországon Budapest 2002-2010, 71.o, 77.o

Varga Beatrix: A magyar nők termékenységének alakulása közgazdasági elméletek szemszögéből, Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Miskolc ISBN978-80-971251-2-7, 385- 388. oldal

Győrffy Zsuzsa, Susanszky Anna, Ádám Szilvia, Dukay-Szabó Szilvia: A35 év alatti felnőtt fiatalok párkapcsolati szokásai. Hogyan látják a férfiak, és hogyan a nők? IN: Szerk: Susanszky Éva, Szántó Zsuzsa Magyar Lelkiállapot 2013 Semmelweis Kiadó, Budapest, 2013, 199-211. o

Internetes hivatkozások:

Bakó Tamás & Lakatos Judit: A magyarországi munkaerőpiac 2017-ben 26. oldal. (Letöltés: 2019.01.20.). (Web http://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2018/12/mt_2017_hun_19-38.pdf)

Családtámogatások 2018, gyermekek után járó támogatások (Letöltés: 2019.02.20. Web <https://iflgroup.hu/csaladtamogatások-2018/>)

Diósi Pál: Családalapítás és gyerekvállalás A hazai ifjúság demográfiai jellemzői és az azt alakító tényezők Margón kívül, magyar ifjúságkutatás 2016, Tanulmánykötet Szerkesztette:

Nagy Ádám Kiadó: Excenter Kutatóközpont (Letöltés: 2018.02.22.). Web http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf, 45-52. o

Domschitz Mátyás: Elsorvad a magyar családpolitika lába (Letöltés: 2019.02.20. Web https://index.hu/gazdasag/2018/12/04/csaladi_potlek_10_ev_2008_csaladok_eve_elinflalodott_realertek_csaladpolitika/

EduLine: Ennyi támogatást kaphatnak az egyetemista szülők - íme, a részletek a diplomás gyedről Letöltés: 2018.11.20.

Web http://eduline.hu/felsooktatas/Ot_kerdes_es_valasz_a_diplomas_gyedrol_CX0KOT

Gregor Anikó: A hazai ifjúság demográfiai jellemzői és az azt alakító tényezők 10-14o, 9. o, 26. o, In: Margón Kívül Magyar ifjúságkutatás 2016 Tanulmánykötet. Szerkesztette: Nagy Ádám (Letöltés: 2018.12.20.). (Web: http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf

Kapitány Balázs a népesedési kilátásokról, családpolitikáról és migrációról A magyarok családpártiak, de ez még kevés (Letöltés: 2018.02.22. http://www.hetek.hu/interju/201710/a_magyarok_csaladpartiak_de_ez_meg_keves

Kezelési díjak - 2018.02.01. Letöltés: 2019.03.22.). Web: <https://devaiintezet.hu/kezelesi-dijak-20180201>

KSH 2015: Statisztikai tükör a KISGYERMEKET NEVELŐ NŐK ÉSA MUNKAERŐPIAC 2015. december. 12. 2-4. oldal (Letöltés: 2019.1.20.). Web <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/munkerohelyz/munkerohelyz15.pdf>

KSH Népesedési Helyzetkép 2016. december (Letöltés: 2018.12.20.). Web <file:///C:/Users/Viktoria/Desktop/kutatás%20termékenysés/nepesedes15.pdf>, 16.o

KSH Népesedési Helyzetkép 2016. december (Letöltés: 2018.12.20.). Web: <file:///C:/Users/Viktoria/Desktop/kutatás%20termékenysés/nepesedes15.pdf>, 10-20. o, 19. oldal

KSH Statisztikai Tükör 2017. 20- o. (Letöltés: 2018.02.22.). Web: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2017.pdf>

KSH Statisztikai Tükör 2017, 2018. április 20, 10-24o (Letöltés: 2018.02.22.). Web: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2017.pdf> 14.o

KSH: 2017 A házasságkötési magatartás változásának demográfiai jellemzői 11. o, 6. o, 8-12 o (Letöltés: 2018.02.22.). Web:

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/hazassagkotes.pdf>

KSH: Népesedési helyzet 2016. december. 20-22. o (Letöltés: 2018.12.20.). <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/nepesedes15.pdf>

Magyar Államkincstár: Gyermekgondozási díj (GYED) (Letöltés: 2019 03. 03) (Web: <https://egbiztpenzbeli.tcs.allamkincstar.gov.hu/ell%C3%A1t%C3%A1sok/gyermekv%C3%A1llal%C3%A1s-t%C3%A1mogat%C3%A1sa/gyermekgondoz%C3%A1si-d%C3%ADj.html>

Mi jár a kisgyermekes szülőknek? – Családtámogatások a gyakorlatban (Letöltés: 2019.02.20). Web: <https://drujvary.hu/mi-jar-kisgyermekes-szuloknek-csaladtamogatások-gyakorlatban/>

Miért csinálunk gyerekeket a fiatal felnőttekből? (Letöltés: 2019.02.27.). (Web: <https://www.origo.hu/itthon/20131007-serdulokor-kitolasa-25-eves-korig-lassabb-felnotte-valas.html>

Pápai Nikolett- Rigó Adrien - Nagybányai Nagy Olivér: A gyermekvállalási attitűdök alakulásának pszichoszociális meghatározói 3-8.o (Letöltés: 2018.12.20.). Web: <http://real.mtak.hu/50717/1/mental.15.2014.1.1.pdf>

Peter Bertus-Barcza: Száz éve született a Ratkó-korszak névadója (Letöltés: 2018 12.20.). https://ng.hu/kultura/2003/08/19/szaz_eve_szuletett_a_ratko_korszak_nevadoja/

R. Fedor Anita: Családalapítás és gyermekvállalás a fiatalok körében, 12. o, 18o, (Letöltés: 2018.12.30.). Web ActaMedicina et Sociologica –Vol 7., 2016 https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/222002/file_up_Csal%C3%A1dalap%C3%ADt%C3%A1s%20%C3%A9s%20gyermekv%C3%A1llal%C3%A1s%20a%20fiatalok%20k%C3%B6r%C3%A9ben.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Szabó Gyöngyi Egyetemi hallgató, Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar A gyermekvállalási hajlandóság vizsgálata a gyermek felnevelésével járó többletköltség tükrében.,553. o, 549- 557o (Letöltés: 2018.10.20.). (Web http://kgk.uni-obuda.hu/sites/default/files/38_SzaboGyongyi.pdf

Szalma Ivett és Takács Judit:2015 Gyermektelenség- és, ami mögötte van. Egy interjú vizsgálat eredményei 116. oldal (Letöltés: 2019.02.20.). Web: <file:///C:/Users/VIKTRI~1/AppData/Local/Temp/2477-2336-1-PB.pdf>

Sztojcssev Iván: Ha a CSOK-tól nem született több gyerek, majd az adómentességtől fog?

Letöltés: 2019.01.10. Web

https://hvg.hu/gazdasag/20181002_gyerekvallalas_adomentesség_ado_szuletés_csok_szja_mentesseg

Sztojcssev Iván: Nem szegénységi kockázat a gyerekvállalás, csak aztán senki se akarjon elválni, 2018. december. 01. 14:45 2018. december. 01. 14:55 GAZDASÁG Letöltés: 2018.12.20.

Web: https://hvg.hu/gazdasag/20181201_ksh_szegenysegy_gyerek_csalad

TERMÉKENYSÉG: fertilitás (Letöltés: 2018.12.20.). Web

<https://www.demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/44-termekenysseg,,>

Túri, Zoltán., (2007). Az elhúzódó serdülőkor. (Letöltés: 2019.02.20.). (Web:

http://www.hetek.hu/riport/200710/orok_kamaszok

Ujpál Zsófia, Világjáró pszichológus: Félelmetes felnőttkor? Letöltés: 2019.03.20.). (Web:

<http://www.kamaszpanasz.hu/hirek/lelek/5240/felelmetes-feln>

Vaskovics László A POSZTADOLESZCENCIA SZOCIOLÓGIAI ELMÉLETE.

Szociológiai Szemle 2000/4. 2- 13. o. (Letöltés: 2018. 12.20.). (Web:

http://www.szociologia.hu/dynamic/VaskovicsL_tanulmany.pdf. oldal

VeenhovenRuut, (1996): The study of Life-Satisfaction. In: Saris W. E. – Veenhoven R., - Scherpenzeel A., Bunting B., (eds.): A Comparative Study of Satisfaction with Life in Europe, Eötvös University Press, Budapest

Kormányablak Integrált Kormányzati Ügyfélszolgálat: Bejegyzett élettársi kapcsolat létesítése és az erre vonatkozó szándék bejelentése (Letöltés: 2018.12.20.) Web

<http://kormanyablak.hu/hu/feladatkorok/22/ANYKV00004>